

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA POVIJEST

Ines Kovačević

**GRBOVI PLEMIČKIH OBITELJI NA PODRUČJU
BRODSKO-POSAVSKE ŽUPANIJE**

Diplomski rad

Mentor: dr. sc. Tomislav Galović

Zagreb, lipanj 2015.

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1. Predmet istraživanja te prostorno-vremenski okvir	3
1.2. Relevantna historiografija	6
2. Prostor današnje Brodsko-posavske županije kroz povijest	12
3. Grbovi plemićkih obitelji s matičnim posjedom na području Brodsko-posavske županije	17
3.1. Obitelj Berislavić Grabarski	17
3.2. Obitelj Dežević Cernički	21
3.3. Obitelj Zapolja	24
4. Grbovi plemićkih obitelji s posjedima na području Brodsko-posavske županije	26
4.1. Obitelj Batthyány	26
4.2. Obitelj Čeh	28
4.3. Obitelj Čupor	30
4.4. Obitelj Dubovački	32
4.5. Obitelj Giletić	34
4.6. Obitelj Gorjanski	36
4.7. Obitelj Hédervári	40
4.8. Obitelj Herceg Sečujski	42
4.9. Obitelj Iločki	44
4.10. Obitelj Jakušić	47
4.11. Obitelj Kaštelanović	49
4.12. Obitelj Keglević	51
4.13. Obitelj Korodi	54
4.14. Obitelj Pakoši	56
4.15. Obitelj Rozgonyi	58
4.16. Obitelj Svetački	60
4.17. Obitelj Tamásy	63

4.18. Obitelj Treutel	65
5. Suvremeni grbovi	67
5.1. Grb grada Slavonskog Broda	67
5.2. Grb grada Nove Gradiške	69
5.3. Suvremeni grbovi po uzoru na srednjovjekovne plemićke obitelji	70
6. Zaključak	73
7. Prilozi	76
8. Popis slika	78
9. Popis priloga	80
10. Sažetak	81
11. Summary	82
12. Bibliografija.....	83

1. Uvod

Heraldika kao jedna od poznatijih pomoćnih povijesnih znanosti tek u posljednje vrijeme doživljava svoj uspon, iako za njom ne zaostaju ni veksikologija, genealogija i sfragistika. To prvenstveno možemo zahvaliti sve većem korištenju multidisciplinarnog načina istraživanja i proučavanja povijesti, koji zahtijeva kombiniranje ne samo povijesnih i pomoćnih povijesnih znanosti kod istraživanja nego i znanosti poput arheologije i povijesti umjetnosti preko sociologije i ekonomije do medicine i tehničkih znanosti. Uspon heraldike posljedica je i entuzijasta, povjesničara i znanstvenika ili amaterskih ljubitelja ove pomoćne povijesne znanosti jer bez velikog entuzijazma i zanimanja za heraldiku vjerojatno danas ne bi mogli spomenuti Pavla Rittera Vitezovića i njegovu *Stematografiju*, Ivana pl. Bojničića i *Der Adel von Kroatien und Slavonien*, Emila Laszowskog i časopis „*Vitezović*“, Viktora Antuna Duišina i „*Glasnik heraldike*“, Bartola Zmajića i njegovu knjigu *Heraldika, sfragistika, genealogija*, te Željka Heimera pokretača i urednika glasnika *Grb i zastava*.

Motivacija za pisanje rada na temu *Grbovi plemićkih obitelji na području Brodsko-posavske županije* potekla je naravno iz zanimanja za heraldiku, koji se stvorio još na kolegiju prof. dr. sc. Mirjane Matijević Sokol *Pomoćne povijesne znanosti*, i kasnije na kolegiju koji je vodio mentor ovog rada dr. sc. Tomislav Galović, Hrvatska heraldička baština. Cilj je stvaranje rada koji povezuje heraldiku odnosno grbove sa srednjovjekovnim plemićkim obiteljima te obitelji s njihovim posjedima i to posjedima čija današnja lokacija odgovara području današnje Brodsko-posavske županije s naglaskom na grbove. Nada je da će ovaj rad poslužiti za daljnja istraživanja, jer ovo je samo mali dio onoga što se još može istražiti.

Uvodni dio rada detaljnije će objasniti predmet samog istraživanja, kriterije po kojima je određena plemićka obitelj ušla u sadržaj ovog rada te naravno prostorni i vremenski okvir. Ukratko će se obraditi i pojasniti korištena bibliografija te poteškoće koje su postojale s literaturom s obzirom na samu temu. Prije središnjeg dijela i same srži ovog rada prikazat će se pregled povijesti prostora koji se tiče ovog rada odnosno Brodsko-posavske županije, koja je moderni konstrukt te autorica smatra da je potreban jedan kraći povijesni pregled kako bi se pokazao povijesni kontinuitet. Središnji dio rada podijeljen je na dva dijela: plemićke obitelji čiji se matični posjed nalazio na današnjem području Brodsko-posavske županije te plemićke obitelji čiji matični posjedi ne pripadaju u prostorni okvir ovog rada, ali njihovi drugi posjedi pripadaju. Središnji dio biti će naravno popraćen fotografijama. Prije zaključka i završne

analize rezultata istraživanja kratko će se prikazati današnji grbovi gradova Slavanskog Broda i Nove Gradiške kao jedina dva grada u županiji, te oni grbovi gradova i općina izvan prostornog okvira koje možemo povezati s povijesnim plemićkim grbovima. Na kraju rada nalaze se prilozi poput tablice koja će prikazati obitelji, njihovo podrijetlo, posjede i prve sačuvane grbove. Na taj će se način sintetizirati i pojednostaviti središnji dio rada.

1.1. Predmet istraživanja te prostorno-vremenski okvir

Ova tema zasigurno može biti zanimljiva svima onima koje zanima savsko-dravsko međurječje u srednjem vijeku, srednjovjekovno plemstvo i heraldika. Ali također ovakvoj vrsti teme treba pristupiti s oprezom iz više razloga. Srednjovjekovno plemstvo je jedna kompleksna problematika kao i posjednovni odnosi, jer zahtijeva istraživanje društveno-pravnih procesa srednjeg vijeka. Što je to plemstvo, kako se postaje plemić, kako ih doživljava npr. običan seljak, kako oni sebe međusobno doživljaju, ekonomska moć plemstva, njihovo podrijetlo, obiteljska načela i još puno drugih pitanja nam se nameće u istraživanju i proučavanju plemstva.¹ U ovom radu neće se govoriti o ovim procesima, nego će biti spomenuti u određenom kontekstu.

U Hrvatskoj i Ugarskoj plemstvo nema točno određenu hijerarhiju kao drugdje u Europi. Na ovim prostorima se također razvio plemićki rod pod nazivom pleme. Pleme karakterizira zajednički život velikog broja srodnika te veća trajnost rodova. Takav oblik organizacije plemstva postojao je do osmanskih osvajanja, kada se plemićki rodovi raspadaju gubitkom posjeda.² Zmajić rod odnosno genus definira kao cjelinu pojedinih obitelji istoimene muške linije, s kćerima, ali bez njihovih potomaka, a pleme odnosno stirps čine rođaci jednog čovjeka s očeve i majčine strane tj. njegovi pravni i krvni rođaci.³ Rod je oblik obiteljske strukture koji se temelji na podrijetlu zajedničkog pretka, osim što su povezani krvnim vezama, isti rod, zajednički posjeduje imovinu, imaju zajedničko sjedište, mjesto pokopa i simbole. Rodovi se prvo identificiraju po začetniku loze, a od prve polovice 14. stoljeća zbog mnogobrojnih podjela posjeda pojedine grane se osamostaljuju. Krajem 15. i početkom 16. stoljeća grane se dijele na obitelji koje se nazivaju po svom začetniku.⁴ S vremenom vezivna tvar unutar roda prelazi s krvnog srodstva na pravo na zajedničko imovinu. Ta promjena se primjećuje u terminologiji jer rodovi kojima je temelj krvno srodstvo u izvorima se navodi kao *de genere*, dok se rodovi okupljeni oko zajedničkog posjeda navode kao *de* pa zatim ime njihova sjedišta.⁵ Vlasništvo i posjedovanje zemlje je iznimno važno za plemićke rodove i obitelji. Ono ne samo da je značilo materijalnu sigurnost

---

¹ Jerković 2008, 45, 46.

² Ovi procesi su dobro obrađeni u knjizi Ivana Jurkovića, *The Fate of the Croatian Noble Families in the Face of Ottoman Advance* 2004.

³ Zmajić 1996, 101.

⁴ Karbić 2009, 247, 248.

⁵ Grgin 2012, 110.

nego je i povezano s plemićkim statusom.⁶ Kao što ćemo vidjeti plemićka neposlušnost i nevjernost kralju značilo je oduzimanje posjeda, a time i gubitak društveno-političkog utjecaja. Kao što je mogao nazadovati tako je svaki plemić mogao i napredovati te poboljšati svoj status, samo što je to plemićima s boljim podrijetlom, većom političkom važnošću, boljem strateškom razmještaju njihovih posjeda i boljim vezama bilo puno lakše.

Drugi problem u ovom radu može eventualno predstavljati pojam Brodsko-posavska županija koja nema teritorijalni kontinuitet jer je konstrukt novog doba nastao 1992. godine. To može predstavljati problem, kada se taj konstrukt koristi u temi srednjovjekovnog karaktera, ali i ne mora. Za istraživanje na temu grbovi plemićkih obitelji bilo je potrebno izabrati mikro regiju koja bi tu temu zaokružila. Odabir srednjovjekovne Požeške županije uvelike bi premašio opseg ovakve vrste rada, a ako još uzmemo u obzir da srednjovjekovne granice županije nisu nigdje izričito spomenute već saznanje o granicama dostižemo postupno kroz izvore i da su se često mijenjale, dodatno se povećava težina teme. Osim što teritorijalno ne obuhvaća prevelik prostor, današnja Brodsko-posavska županija ima i točne određene granice koje nas usmjeravaju pripada li određena obitelj sa svojim posjedima u opseg ovog rada.

Današnje područje Brodsko-posavske županije je u srednjem vijeku bilo podijeljeno između tri županije. Najveći dio pripadao je Požeškoj županiji, dok su manji istočni i zapadni dijelovi pripadali Vukovskoj i Križevačkoj županiji. Srednjovjekovna Požeška županija ide od Požeškog gorja na sjeveru prema Savi na jugu. Buturac kaže da je njena istočna granica išla posjedima Brazda, Kindrova Paka i Tomica te Svršnica i gornji Bič. Danas je to područje od Klakara prema Vrhovini. Zapadna granica od Save prema sjeveru ide rijekom Lišnicom, današnjom Sloboštinom i teče od Psunja i Bijeje Stijene pokraj Okučana prema Savi.⁷ Bösendorfer istočnu granicu smješta kod Bebrine, odnosno blizu Broda. Idući prema sjeveru granica prolazi kroz Rušćicu, Vrbu, Ježevik, Paku, Cenkovo, Milince i Granicu.⁸ Križevačka županija obuhvaćala je zapadni dio današnje Brodsko-posavske županije i to savsku ravnicu sve do Nove Gradiške.⁹ Kao što vidimo granice se razlikuju kod ovih autora, odstupanje za istočnu granice nije toliko veliko s obzirom da su Bebrina i Klakar susjedna sela, dok je za zapadnu odstupanje veće. Buturac granicu smješta kod Okučana, što je vrlo blizu današnje granice županije, dok Bösendorfer zapadnu granicu smješta kod Nove Gradiške. Bösendorfer također ukazuje na nestalnost pripadnosti određenih vlastelinstava Požeškoj županiji. Pa se

---

⁶ Karbić 2005, 50.

⁷ Buturac 2004, 15.

⁸ Bösendorfer 1994, 157.

⁹ Bösendorfer 1994, 67.

tako na istoku područje Pake i Levanjske Varoši tj. srednjovjekovne Nevne pribraja malo Požeškoj, malo Vukovskoj županiji. Na početku 13. stoljeća Požeškoj županiji pripada i samostan Bijela kod Sirača, odnosno današnjeg Daruvara, a kasnije pripada Križevačkoj županiji.¹⁰

Vremenski okvir ovog rada nije bio strogo određen. Prvi grbovi na hrvatskom području pojavljuju se u 13. stoljeću, tako da je to stoljeće poslužilo kao donja granica za grbove. Najstariji grb ovog rada je grb roda Héder odnosno obitelji koje su nastale iz tog roda, Hédervári i Herceg Sečujski, koji je sačuvan na pečatu iz 1285. godine, dok je najmlađi onaj obitelji Jakušić Vrbovski iz 1607. godine. Najviše sačuvanih grbova je iz 15. i 16. stoljeća. Što se tiče gornje vremenske granice, ona je postavljena na sredinu 16. stoljeća, u vrijeme dolaska Osmanlija i njihovog osvajanja ovih područja. Dolazak Osmanlija je poslužio kao granica, jer većina obitelji spomenutih u ovom radu njihovim dolaskom gubi svoje posjede. Neke obitelji, poput Berislavića Grabarskih, izgubile su svoje posljednje članove u ratu s Osmanlije i izumrle, dok su ostale s područja srednjovjekovne Požeške županije otišle u Zagrebačku i Varaždinsku županiju ili u Ugarsku gdje nastavljaju svoje političko-društveno djelovanje. Kod nekih obitelji spominju se i članovi koji pripadaju drugoj polovici 16. stoljeća, pa čak i početku 17. stoljeća, ali to je zato kako bi se pružila zaokružena cjelina oko određene obitelji. Glavni kriterij za ulazak obitelji u ovu temu bio je da je ona u razdoblju od 13. do sredine 16. stoljeća bila vlasnik posjeda koji danas pripada okviru Brodsko-posavske županije i da je naravno poznat njihov grb.

---

¹⁰ Buturac 2004, 14.

1.2. Relevantna historiografija

Nemoguće je obrađivati neku heraldičku temu, a da se zanemari već spomenuta knjiga Bartola Zmajića. To je knjiga koja već 40-tak godina pomaže studentima, profesorima i istraživačima koje zanimaju područja heraldike, sfragistike, genealogije i veksilogije. Odlična je za one koji tek ulaze u ova za njih malo poznata područja, jer je zapravo zamišljena kao udžbenik, ali poslužila je za puno toga više. Autorica je ovu knjigu koristila prvenstveno kako bi tijekom pisanja rada pratila heraldička pravila, boje, geometrijske diobe štita, likove te za općenite informacije i jednu od definicija heraldike.

Zmajić definira heraldiku kao pomoćnu povijesnu znanost koja proučava nastanak, razvoj i umjetničku izradu grbova od njihove prve pojave sve do danas.¹¹ Naziv heraldika ima korijen od germanske riječi Herald, srednjovjekovnog službenika koji je bio zadužen za prepoznavanje grbova plemstva. Riječ grb Slaveni su preuzeli od njemačke riječi Erbe što znači nasljedstvo.¹² Prvi grbovi javljaju se na štitovima ratnika u križarskim ratovima, radi lakšeg prepoznavanja, a s vremenom grbovi postaju nasljedni simboli.¹³ Iako su grbovi pravi uspon doživjeli za vrijeme i nakon vitezova, oni su kao simboli postojali i prije. Koristili su ih mnogi stari narodi kao Asirci, Egipćani, Grci, iako te simbole koji oni koriste ne možemo nazvati grbovima.¹⁴

U početku, negdje do 13. stoljeća pravo nošenja grbova imali su uz vladare velikaši, odnosno plemići, a poslije to pravo imaju i gradovi, općine te crkvena središta. Pravo dodjeljivati grbove imaju samo vladari, dok su u početku plemići sami sebi uzimali grbove.¹⁵ U 14. stoljeću vladarsko pravo na podjelu grba ozakonjeno je time što je vladar izdavao posebnu povelju kojom dodjeljuje ili potvrđuje grb. Grb je u toj povelji bio opisan i oslikan, a takva vrsta povelje naziva se grbovnica.¹⁶

Grbovi što su stariji to su jednostavniji, tek se od 14. stoljeća na grbovima pojavljuju višebojni elementi.¹⁷ Do početka 13. stoljeća grb se sastojao samo od štita, a u drugoj polovici

---

¹¹ Zmajić 1996, 13; Galović, Filipović 2008, 162., heraldiku definiraju kao pomoćnu povijesnu znanost koja proučava vrijeme i okolnosti nastanka grbova, pravila njihove izrade i sam povijesni i povijesno-umjetnički razvitak. Postoji više definicija heraldike, ali Zmajićeva se koristi najviše zbog svoje jednostavnosti.

¹² Brajković 1995, 44.

¹³ Atlagić 1982, 7.; Brajković 1995, 44.; Kekez 2009, 4.

¹⁴ Duišin 1937, Br. 1. stranice nisu numerirane.

¹⁵ Zmajić 1996, 14.; Brajković 1995, 44.; Kekez 2009, 4, 5.

¹⁶ Brajković 1995, 45.

¹⁷ Galović, Filipović 2008, 162.

13. stoljeća štitu je dodana kaciga s nakitom iz koje je proizlazi plašt. Štit, kaciga s nakitom i plašt čine osnovne elemente jednog grba.¹⁸ Upotreba grbova u Hrvatskoj se dijeli na dva razdoblja, prvo od sredine 13. stoljeća, kad se javljaju prvi poznati grbovi do 1527. godine, a drugo razdoblje od 1527. godine do 1918. godine i raspada Austro-Ugarske Monarhije.¹⁹

U zemljama južnih Slavena grbovi se javljaju sredinom 13. stoljeća na kamenim spomenicima u Primorju i Istri. Učvršćenjem vlasti Arpadovića i sudjelovanjem plemstva u križarskom ratu 1217. godine širi se upotreba obiteljskih grbova u cijeloj Hrvatskoj. U prvom razdoblju najstarijim hrvatskim grbovima smatraju se grbovi koje su primila hrvatska plemena u vrijeme križarskih ratova. U Slavoniji se javljaju grbovi obitelji iz plemena Nadažd, Osl, Peć, Pok i Voj, a te se obitelji u to vrijeme smatraju slavonskim plemstvom. Posebno treba naglasiti grbove slavonskih banova Opaja iz plemena Gut-Keled iz 1239. godine i Nikole iz 1250. godine. Iz tog vremena su i prvi banovci na kojima se nalazi kuna, najstariji heraldički lik sa slavonskog grba. Na kraju 13. stoljeća javljaju se prvi poznati obiteljski grbovi kao grb bana cijele Slavonije Stjepana Babonića iz 1295. godine.²⁰ Dolaskom Anžuvina na vlast početkom 14. stoljeća grbovi hrvatskog plemstva dobivaju sve elemente potpunog grba.²¹ Iz 15. i početkom 16. stoljeća poznat nam je veći broj grbova slavenske vlastele kao Čupora, Čeha Levajskih, Grebenskih, Kaštelanovića i Zapolja. Na kraju ovog prvog razdoblja heraldike u Hrvatskoj javlja se i prvi hrvatski grb. U drugom razdoblju se javljaju latinske, njemačke i mađarske grbovnice.²² Poslije 1527. godine zbog turskih osvajanja mnogi slavonski plemići bježe u Zagrebačku, Varaždinsku i Križevačku županiju te traže od vladara potvrdu plemstva. A osnivanjem Vojne krajine nastaje i vojno plemstvo. U grbovima vojnog plemstva česti su vojni simboli na grbovima.²³ Iako su Francuzi vladali kratkotrajno i samo na području današnje Dalmacije i Istre i oni su dodjeljivali plemstvo po svojim pravilima. 1918. godine ukinuto je pravo podjele grbova od vladara, a u upotrebi su ostali grbovi gradova i općina.²⁴

Kako na temu ovog rada barem koliko je autorici poznato ne postoji bibliografska jedinica koja direktno ili sistematski obrađuje sve aspekte (grbovi, plemićke obitelji, posjedi, Brodsko-posavska županija) koji će se ovdje obraditi, literatura korištena u ovom radu je raznovrsna. Tematski literaturu u ovom radu možemo podijeliti na četiri vrste s obzirom kako

---

¹⁸ Brajković 1995, 44, 56. Osim ovih osnovnih elemenata grb ima i sporedne dijelove (čuvare grba, grbovni zastor, redovi, gesla i bojni poklici, zastave).

¹⁹ Kekez 2009, 8.

²⁰ Atlagić 1982, 10.

²¹ Brajković 1995, 48.

²² Atlagić 1982, 11.

²³ Brajković 1995, 49.

²⁴ Brajković 1995, 50.

je korištena u ovom radu. Prvo je pregledna literatura, tu su svrstane knjige, članci i monografije koje su prvenstveno služile za uvodna poglavlja, dijelove rada gdje se donosi povijest područja koje se danas naziva Brodsko-posavska županija te literatura koja objašnjava distinkciju plemićkih rodova, obitelji, nasljednog i običajnog prava. Knjiga *Gradovi i općine Republike Hrvatske* u dva sveska iz 2004. i 2007. godine je pregledno djelo o gradovima i općinama Republike Hrvatske koje su predočene abecednim redom i koje pruža kratke prikaze mjesta te njihove grbove. Knjiga *Hrvatske županije kroz stoljeća* iz 1996. godine skupine autora sadrži devet znanstvenih priloga koji obrađuju županijske organizacije u hrvatskim zemljama od ranog srednjeg vijeka preko upravne podjele za vrijeme Osmanskog Carstva sve do 1992. godine. Radove prate i prigodne karte. Dva članka Damira Karbića *Hrvatski plemićki rod i običajno pravo: pokušaj analize* i *Plemstvo – definicije, vrste, uloga* su vrlo važna za razumijevanje plemstva, plemićkih rodova, obitelji te patrimonijalnih posjeda. Monografija *Brod: kulturno-povijesna monografija* Mirka Markovića je djelo koje donosi povijest brodskog područja od prapovijesti, antike, srednjeg vijeka do novog doba.

Zatim slijedi heraldička literatura gdje su svrstana i kapitalna djela poput Bojničićevog *Der Adel von Kroatien und Slavonien*. Djelo koje uz više od 2000 grbova hrvatskih plemićkih obitelji sadrži kratke autorove crtice o obiteljima, nezaobilazno je kad se piše na temu grbova plemića i plemićkih obitelji. Kao nadopuna Bojničićevom djelu može poslužiti knjiga Marka Atlagića *Grbovi plemstva u Slavoniji; 1700.-1918.*, jer iako ne pripada u vremenski okvir rada i velik broj grbova se nalazi i u Bojničićevoj knjizi, Atlagić donosi izvore i genealogiju. Već je spomenut *Vitezović – mjesečnik za genealogiju, biografiju, heraldiku i sfragistiku* čiji je urednik bio Emilij Laszowski i koji je izlazio od 1903. do 1905. godine te *Glasnik heraldike (grboslovlja, rodoslovlja, životopisa i pečatoslovlja)* i *Heraldčki zbornik* u dvije knjige Viktora Antuna Duišina. Prvi je izlazio do 1937. do 1938. godine, a *Heraldčki zbornik* se sastoji od dvije knjige, prva iz 1938. godine koja obuhvaća obitelji A-H, a druga knjiga je izdana 1939. godine i obuhvaća obitelji I-J. I *Vitezović* i *Glasnik heraldike* su bili mjesečnici koji nisu izlazili redovito, a kao što vidimo ni vremenski dugo zbog financijskih poteškoća odnosno nedovoljnog broja pretplatnika. *Vitezović* je bio prvi hrvatski časopis za pomoćne povijesne znanosti, a zadaća časopisa bila je da skupi što više građe za spomenuta područja. Uz nekoliko redovnih rubrika časopis je imao i rubriku upita i odgovora, što je preuzeo i Duišin. Duišinov *Glasnik heraldike* je prvenstveno služio za prikupljanje podataka i propagiranje *Heraldčkog zbornika*, tako da se kroz sve brojeve časopisa prisutna rubrika gdje se od čitatelja traži da obavijeste uredništvo ako posjeduje informacije ili grbove određenih

obitelji.²⁵ Djelo Vlaste Brajković *Grbovi, grbovnice, rodoslovlja: Katalog zbirke grbova, grbovnica i rodoslovlja* iz 1995. godine predstavlja izvornu građu iz fundusa Hrvatskog povijesnog muzeja koja je proširena s podacima o obitelji čije grbove donosi, a u uvodnom dijelu nalaze se kraća poglavlja o heraldici općenito, heraldici u Hrvatskoj, Sloveniji te Bosni i Hercegovini. Suradnja Tomislava Galovića i Emira Filipovića za posljedicu je imala stvaranje opširne i detaljne bibliografije na temu heraldike u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini. Članak *Životinje kao heraldički elementi u grbovima plemstva u Slavoniji od 1700.-1918.* autorica Vesne Vučevac Bajt i Gordane Gregurić Gračner također izlazi iz vremenskog okvira rada, ali s obzirom da obuhvaća i Požešku županiju čiji je sastavni dio bio i dio današnje Brodsko-posavske županije, mogla bi se napraviti zanimljiva analiza grbova.

U heraldičku literaturu svrstani su i radovi koji obrađuju i analiziraju današnje grbove općina, gradova i županija. Jedna takva knjiga je monografija Marijana Grakalića *Hrvatski grb: (grbovi hrvatskih zemalja)* monografija iz 1990. godine, koja pregledno analizira grbove hrvatskih zemalja, a počinje s grbom tadašnje SR Hrvatske te nastavlja s grbovima Hrvatske, Slavonije, Dalmacije, Dubrovačke Republike, Istre te Trojednice. Monografija sadrži i vrlo koristan heraldički rječnik. U *Grbovi gradova u Republici Hrvatskoj* Hrvoja Kekeza objašnjavaju se osnovni pojmovi u heraldici, sama heraldika, hrvatski povijesni grbovi, grb Republike Hrvatske te autor donosi kratke opise s objašnjenjima 127 grbova gradova u Hrvatskoj.

Literatura koja je uz Bojničićev *Der Adel von Kroatien und Slavonien* najvažnija za ovaj rad, su djela koja obrađuju isključivo plemićke obitelji. Tu se ponajviše radi o člancima ili poglavljima, dok su jedine tri knjige *Pleme Berislavića* Matije Mesića, *Plemići Svetački* Vjekoslava Klaića i *Plemićki rod Borića bana Marije Karbić* iz 2013. godine. Krenimo od kronološki najstarije knjige, one Matije Mesića. Knjiga je napisana 1869. godine, a u ovom radu je korišten pretisak iz 2000. godine. Već Mesić je tvrdio ono što je Karbić dokazala, a to je da su Berislavići potomci bana Borića. Vjekoslav Klaić odmah na početku svoje knjige nas upozorava kako nam o ovoj plemićkoj obitelji nije skoro ništa poznato osim jedne crtice Emilija Laszowskog.²⁶ Klaićeva knjiga obrađuje obitelj Svetački od pojave njihovog rodonačelnika u izvorima do trenutka kada se spominje zadnji član početkom 18. stoljeća u Banja Luci. Ovo je i nakon više od sto godina jedina knjiga posvećena obitelji Svetački, ali je i vrlo pouzdana. Osim Klaića o obitelji Svetački u svojoj doktorskoj disertaciji pisao je i Tamás Pálosfalvi u sklopu svoje teme *The Noble Elite in the County of Körös (Križevci) 1400*

²⁵ Više o *Vitezoviću* i *Glasniku heraldike* u: Galović, Tomislav 2009, 81-127.

²⁶ Klaić 1913, 1.

– 1526. Knjiga Marije Karbić je jedina novija knjiga koja je u cijelosti posvećenu jednom rodu i jedina koja uz rod i njegove posjede obrađuje i simbole odnosno grbove. Knjiga donosi povijest plemićkog roda Borića od pojave njihova rodonačelnika u vrelima do odlaska obitelji proisteklih od roda Borića pod navalom Osmanlija. Autorica istražuje raznu problematiku na primjeru ovog roda, kao npr. rodoslovlje, posjede i nasljeđivanje, zajedničke simbole (grbove), a najvećim dijelom donosi pregledne podatke iz izvora i literature. Jako detaljno su obrađene dvije najpoznatije obitelji s područja današnje Brodsko-posavske županije, a to su Berislavići Grabarski i Deževići Cernički.

Prvi članak koji treba spomenuti je *Plemićki rod Deževića Cerničkih u kasnome srednjem vijeku* Borislava Grgina iz 2012. godine. Autor je analizirao izvornu građu iz Mađarskog državnog arhiva te relevantnu literaturu istražujući društveni položaj članova ove obitelji koja se krajem srednjeg vijeka izdigla iz srednjeg plemstva u velikaše. Sljedeći članak je o obitelji *Čupor Moslavački* Zrinke Nikolić Jakus. Ovaj članak osim što daje pregled povijesti Čupora Moslavačkih i prikazuje neke najistaknutije članove ove obitelji, izrazito je značajan jer autorica ispravlja njihovu genealogiju na nekoliko mjesta te djelomično razjašnjava njihovo podrijetlo. U ovom radu korišteno je više radova Stanka Andrića, a važno je spomenuti onaj koji se tiče obitelji Iločki kao što je *Potonuli svijet te Srednjovjekovna plemićka obitelj Hercega Sečujskih*. *Potonuli svijet* je zapravo zbirka radova i rasprava raznovrsnih tema iz slavonskog i srijemskog srednjovjekovlja. Jedan od tih radova govori o toponimu Ilok i dvjema nepovezanim obiteljima koje su obje u kratkom vremenskom odmaku posjedovale Ilok i koje su koristile pridjevak Iločki. Zatim članak Mladena Radića *Prilozi rasvjetljavanju heraldičke ostavštine Iločkih knezova 15. i 16. stoljeća* i Krešimira Regana *Gorjani – srednjovjekovno sjelo plemićke obitelji Gorjanski*.

O drugim plemićkim obiteljima o kojima nema konkretnog rada, do jako puno informacija se može doći proučavajući literaturu koja obrađuje srednjovjekovnu požešku županiju, srednjovjekovne utvrde, povijest naselja i stanovništva, topografiju, a od izvora tu su najznačajniji posjedovni spisi. U ovoj vrsti literature jedna od važnijih knjiga bila je ona Josipa Bösendorfera *Crtice iz slavonske povijesti*. Bösendorfer donosi kratke zabilješke o slavonskoj povijesti kroz povijest županija, gradova, mjesta i vlastelinstava, te se na određenim mjestima dotiče plemićkih obitelji tako da ih dovodi u vezu s određenim posjedom ili mjestom. Još dvije knjige su po konceptu dosta slična Bösendorfovoj prva je *Slavonija: povijest naselja i podrijetlo stanovništva* Mirka Markovića, a druga je *Počeci naselja i stanovništvo brodskog i gradiškog kraja: 1698.-1991*. Andrije Zirduma. Markovićeva knjiga je zapravo povijesna sinteza o Slavoniji s naglaskom na povijest naselja te podrijetlu i

migracijama stanovništva, a Zirdumova knjiga iako vremenski ne pripada obimu ovog rada, kod pojedinih naselja sadrži podatke vezane za srednji vijek, štoviše spominje plemićke obitelji koje su posjedima bile vezane za određeno mjesto. Još jedan vrlo značajan rad je članak Josipa Buturca *Plemićke obitelji i njihovi posjedi ili gospoštije u požeškom kraju od XIII-XVI. stoljeća*. Ovaj rad temeljen je uglavnom na arhivskoj građi i obrađuje poglavito niže plemstvo. Diplomski rad kolegice Kristine Rupert *Topografija Požeške županije do 1526. godine* sadrži posjede, utvrde i naselja navedene županije istražene ponajviše kroz diplomatske izvore.

Još mnoge bibliografske jedinice su korištene u ovom radu i navedene su u bibliografiji, ali nisu spomenute u ovom kratkom pregledu, što ne umanjuje njihov značaj.

2. Prostor današnje Brodsko-posavske županije kroz povijest

Brodsko-posavska županija nema teritorijalni kontinuitet jer je konstrukt novog doba nastao 1992. godine. Ali područje koje danas čini ovu županiju ima povijesni kontinuitet od prapovijesti što se vidi prema brojnim prapovijesnim i antičkim lokalitetima.

U razvijenom razdoblju neolitika razvila se starčevačka kultura koja je trajala oko tisuću godina. Lokaliteti starčevačke kulture su uglavnom brdska područja, u blizini Broda to je brdo iznad Tomice. Sopotska kultura je mlađa od starčevačke i pronađena je kod Klokočevika i u Donjoj Bebrini.²⁷ Na brodskom području pronađeni su i nalazi iz bakrenog (Gornja Bebrina), brončanog (Varoš, Podcrkavlje, Poljanci...) i željeznog doba.²⁸ Posljednje i najkraće razdoblje brodske prethistorije pripada latenskoj kulturi odnosno Keltima²⁹ koji su oko 350. godine prije Krista došli na područje savsko-dravskog međurječja. Osim Kelta na brodskom području je prisutna i domaća ilirsko-panonska kultura. Čini se da su upravo Kelti sagradili vojnu utvrdu na ušću Mrsunje u Savu. Ime utvrde je bilo Marsonija, s time da se dolazi do neslaganja je li ovo ime keltskog ili ilirskog podrijetla.³⁰ Kraj latenske kulture i Kelta je uzrokovao prodor Rimljana u 1. stoljeću prije Krista.³¹

Naselje koje se javlja u antičkom razdoblju nosi ime Marsonija, ime koje je sigurno nastalo prije dolaska Rimljana. O ovom razdoblju nije potrebno toliko puno nagađanja kao u prahistoriji, jer Rimljani sa sobom donose i tradiciju pisanih izvora. Antička djela u kojima se spominje Marsonija su: *Geografija* Klaudija Ptolomeja, *Peutingerova tabla*, *Kozmografija* Ivana Ravenjanina i *Notitia dignitatum*. Sve su to djela koja Marsoniju spominju u kontekstu geografije i topografije.³² Potvrdu postojanja rimske Marsonije potvrđuju i brojni arheološki nalazi poput rimske opeke, novca, keramike itd. Osim Marsonije slični nalazi su pronađeni i na području današnjih, Lužana, Gornjih Andrijevac, Sabinja, Završja...³³ Rimska Marsonija svoj vrhunac doživjela je u 3. stoljeću. Život ondašnjeg stanovništva poremetili su građanski ratovi i „barbari“ sa sjevera i istoka krajem 4. stoljeća. Tek kada je gotski vojskovođa Odoakar na prijestolju zamijenio Romula Augustula 476. godine, nestalo je rimske vlasti s

²⁷ Marković 1994, 27.; Šisler 2007, 628.

²⁸ Marković 1994, 30-36.; Šisler 2007, 628.

²⁹ Ovo razdoblje još uvijek pripada željeznom dobu.

³⁰ Marković 1994, 37.; Šisler 2007, 628.

³¹ Marković 1994, 39.; Šisler 2007, 628.

³² Marković 1994, 44-46.

³³ Marković 1994, 47-48.

područja međurječja. U kratko vrijeme prodiru Langobardi, Avari i Slaveni. Dolaskom na područje razrušene Marsonije Slaveni, ne poznavajući latinski jezik, nazivaju je Stari Grad. Nakon Slavena na ova područja dolaze i Hrvati.³⁴

Već spomenuto ime Stari grad pojavljuje se na srednjovjekovnim ispravama. U ranom srednjem vijeku Hrvati su bili dio Franačke države nakon što su Avari doživjeli poraz od Franaka. Pod vlašću Franaka Hrvati su imali široku autonomiju, pa su mogli sami birati kneza. Jedan od njih, poznati Ljudevit Posavski je ubijen nakon pobune protiv Franačke vlasti. O Starom Gradu nema nikakvih vijesti iz tog razdoblja. Svojstvena organizacija hrvatskog društva u ranom srednjem vijeku obuhvaćala je mali broj ljudi na malom prostoru, a najniži stupanj organizacije bio je na razini roda.³⁵ Ustroj hrvatskih županija u ranom srednjem vijeku koji nam je poznat iz *De administrando imperio* Konstantina Porfirogeneta i drugih izvora nije se zadržao nakon 11. stoljeća.³⁶ Za vrijeme kraljevine Hrvatske vladalo je relativno mirno razdoblje, Stari Grad je pripadao kraljevini do 1093. godine, a od 1102. godine Hrvatske je u zajednici s Ugarskom. Nakon dolaska Arpadovića mijenja se i život u međurječju, jer nestaje starohrvatsko plemstvo, a pojavljuje se donacijsko plemstvo. Više nije bitna rodovska pripadnost i podrijetlo nego zasluge za kralja i državu, a zauzvrat plemstvo dobiva posjede.³⁷ Tijekom 12., a posebno 13. stoljeća traje proces raspadanja kraljevskih županija i slabljenja kraljevske moći. Zemlja se osim crkvi, daruje i viteškim redovima, plemićima i plemićkim rodovima.³⁸ Iz tog najranijeg razdoblja vlasti Arpadovića poznate su nam tri plemićke obitelji: Boričevići (područje oko Staroga Grada), Desislavići (Cernik i okolica) i Zapoljski (imanja oko Zapolja).³⁹

U razvijenom i kasnom srednjem vijeku iz izvora dobivamo potvrde i o teritorijalnoj organizaciji srednjovjekovne Slavonije, što ne znači da organizacija nije postojala i prije. Historiografija se razilazi oko mišljenja kada i na koji način je počela teritorijalna organizacija srednjovjekovne Slavonije.⁴⁰ Što se tiče nekakvog županijskog sustava na području Slavonije on se u izvorima javlja u 12. stoljeću. Spominju se Zagrebačka, Gorica, Gora, Zagorje, Krapinska, Varaždinska, Križevačka, Komornička, Garička, Novačka, Požeška, Virovitička, Baranjska, i Vinkovačka, a u 13. stoljeću Dubička, Sanska i Vrbaška. Dok se u 15. stoljeću spominju samo četiri županije, Zagrebačka, Varaždinska, Križevačka i Virovitička. Požeška,

---

³⁴ Marković 1994, 53, 54.

³⁵ Goldstein 1996, 9, 10.

³⁶ Goldstein 1996, 18.

³⁷ Marković 1994, 67.

³⁸ Grgin 1996, 27.

³⁹ Marković 1994, 67.

⁴⁰ Grgin 1996, 21.

Vukovarska i Srijemska nisu smatrane dijelom Slavonije, njima su u to vrijeme upravljali mačvanski banovi.⁴¹ Kao što ćemo vidjeti poslije u radu, brojni članovi plemićkih obitelji su obavljali dužnost mačvanskih banova.

Sustav županija tijekom razvijenog i kasnog srednjeg vijeka u Hrvatskoj i Slavoniji je bio dominantan oblik strukturiranja vlasti, ali pokušaji kartografskog označavanja županijskih granica su nemogući. Granice su bile nedefinirane i nisu bile stalne, vrlo često su se mijenjale.⁴² Postupno se stječe predodžba o granicama županija, jer nigdje to izričito i direktno ne piše. Prva potvrda o postojanju Požeške županije je listina Andrije II. iz 1210. godine.⁴³ Isprave iz 13. stoljeća nam govore da se područje Starog Grada nalazi u sastavu Požeške županije.⁴⁴

Ovako je Požešku županiju koristeći vlastelinstva opisao Bösendorfer: „Tako je na istoku županije bilo bosansko biskupijsko vlastelinstvo i levanjsko (Levanjska Varoš), zatim tomičko (Tomica), pa veleposjed Berislavića Grabarskih (Brod na Savi), oko Gromačnika posjedi obitelji Bekefi Velički, pa posjedi Gorjanskih, Zapoljskih (Zapolje), onda Cernički posjedi, pa obitelji Držislavića i Podvrških na zapadu. Na gornjoj Orljavi i Orljavi gradu plemići su bili Trentula, pa Česi Levanjski, onda Korodi i Rozgoni, zatim vlastelinstvo Kamenska, a dalje na istok kaštel i grad Gradište. Među ta vlastelinstva treba pribrojiti i posjede Vrbovske, Stražemanske, Pleterničke, Brčinske i druga.⁴⁵

Brod će se u 15. stoljeću uz pomoć Berislavića početi izgrađivati i pretvarati u regionalno središte, a najzaslužniji za to su bili Benedikt i njegov unuk Stjepan.⁴⁶ Najopsežnija osmanska osvajanja dogodila su se u razdoblju od 1521.-1552. godine, u tom razdoblju osvojeno je i područje o kojem je riječ u ovom radu. A tada se i događaju značajne upravno-teritorijalne promjene.⁴⁷ Brod i brodsko područje osvojeno je 31. srpnja 1536. godine. Vijesti o Brodu i okolici za vrijeme Osmanlija su malobrojne.⁴⁸ Kada su Osmanlije osvojili Slavoniju umjesto županija uveli su vojne oblasti – sandžake, među kojima je najveći Požeški.⁴⁹ Brod i brodsko Posavlje je od Osmanlija oslobođeno 26. listopada 1691. godine.⁵⁰

Velikim turskim ratom oslobođeni su veliki dijelovi Slavonije, ali oni nisu pripojeni

---

⁴¹ Grgin 1996, 30.; Slukan Altić 2001, 647, 648.

⁴² Slukan Altić 2001, 647, 648.

⁴³ Andrić 2005, 230.

⁴⁴ Marković 1994, 67.

⁴⁵ Bösendorfer 1994, 120, 121.

⁴⁶ Mesić 2000, 45.; Marković 2002, 335.; Šisler 2007, 629.

⁴⁷ Močanin 1996, 40.

⁴⁸ Marković 2002, 336.; Jelić 2004, 29, 30.; Šisler 2007, 629.

⁴⁹ Potrebica, 1996, 49.

⁵⁰ Marković 2002, 336.; Jelić 2004, 29, 30.; Šisler 2007, 629.

ostatku Hrvatske. Karlovačkim mirom 1699. godine granica Hrvatske i Osmanskog Carstva je na rijekama Uni, Savi i Dunavu. Na oslobođenom dijelu Slavonije 1702. godine osnovane su dvije nove krajine: Posavska i Podunavska.⁵¹ Prostor Slavonije koji nije ušao u Vojnu Krajinu podijeljen je 1723. godine na četiri distrikta: Virovitica, Požega, Valpovo, Osijek, a 1745. godine obnovljene su županije. Područje današnje brodsko-posavske županije pripalo je Vojnoj krajini i 1747. godine na tom području su osnovane brodska i gradiška pukovnija.⁵² Ovakva teritorijalna podjela neće se previše mijenjati sve do kraja 19. stoljeća.⁵³

Osim Vojne Krajine novost je i gradnje tvrđava koja je započela 1715. godine.⁵⁴ Tvrđava je završena 1738. godine, mogla je primiti oko 4000 vojnika i prvotno je bila u obliku kvadrata, ali kada su napravljeni obrambeni jarci poprimila je oblik zvijezde. Jedna je od važnijih fortifikacijskih građevina u Hrvatskoj u 18.-tom stoljeću, ali s obzirom da je napravljena od opeke koja je brzo propadala, održavanje je bilo skupo te kad je opasnost od Osmanlija prošla, tvrđava je postala nepotrebna.⁵⁵

Tijekom 18. stoljeća Brod je značajno obrtničko mjesto tako da je 1753. godine steklo položaj vojnog komuniteta. Krajem 18. stoljeća Brod kao vojni komunitet dobiva i prvi poznati i sačuvani grb.⁵⁶ Razdoblje vojnog komuniteta trajat će do 1871. godine kada je od strane Franje Josipa I. Brod proglašen gradom, pod nazivom Brod na Savi. To ime će nositi do 1934. godine kada je preimenovan u Slavonski Brod.⁵⁷ 1881. godine kada je Vojna Krajina ukinuta, njezine pukovnije uključene su u Hrvatsku odnosno Slavoniju, time je povećan teritorij Hrvatske, definirane su vanjske granice i promijenjene unutarnje županijske granice. Gradiška pukovnija i dio brodske je pripojen Požeškoj županiji. Drugi dio brodske pukovnije pripojen je Srijemskoj županiji, ali taj dio ne ulazi u opseg ovog rada.⁵⁸

U Kraljevini Jugoslaviji Brod je jedno od razvijenijih industrijskih središta (metalna i drvena industrija). Razdoblje 2. svjetskog rata i NDH je, uz rat u 90-im godina, jedno od najtežih razdoblja u brodskom Posavlju. Slavonski Brod je teško stradao u razdoblju od travnja 1944. do travnja 1945. godine. Prve poslijeratne godine su također bile teške, osobite za seljake, ali se od 1950.-ih do 1980.-ih godina ulazi u razdoblje gospodarskog razvitka.⁵⁹ Nakon prvih demokratskih izbora 1990. godine dolazi do pobune ekstremnih Srba u

---

⁵¹ Potrebica 1996, 51.

⁵² Potrebica 1996, 52.

⁵³ Potrebica 1996, 53.

⁵⁴ Jelić 2004, 29, 30.

⁵⁵ Marković 2002, 38.; Šisler 2007, 630.

⁵⁶ Pandžić 1994, 29, 30.

⁵⁷ Jelić 2004, 29, 30.

⁵⁸ Pavličević 1996, 91.

⁵⁹ Jelić 2004, 29, 30.

Okučanima i Novoj Gradišci kroz odbijanje suradnje i bojkotiranje skuština općina. 15. kolovoza 1991. godine započela je srpska agresija na novogradišku općinu.⁶⁰ Kao što je već spomenuto rat u 90-im godina je značajno poremetio razvoj ovog prostora, koji se nakon 20-tak godina, možemo reći lagano oporavio.

Upravno-teritorijalni ustroj Hrvatske od 1918. godine i raspada Austro-Ugarske Monarhije pa sve do 90-tih godina 20. stoljeća je bio poprilično šarolik. Od podjele na kotare u Banovini Hrvatskoj (Gradiška, Brod, Okučani), podjela na župe i kotareve u NDH (župa Livac, kotar Nova Gradiška i Brod), podjela na okruge i kotareve u Federalnoj Hrvatskoj (okrug Slavonski Brod, kotarevi Okučani, Gradiška, Sl. Brod), podjela na oblasti i kotareve u Narodnoj Republici Hrvatskoj (oblast Osijek, kotari Nova Gradiška i Slavonski Brod), podjela na zajednice općina i općine u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj, te konačne podjele na županije 1992. godine kada i nastaje konstrukt i pojam Brodsko-posavska županija.⁶¹

Danas Brodsko-posavska županija na zapadu seže do Lađevca, manjeg mjesta pokraj Okučana, na istoku do Gundinaca i Slavonskog Šamca, na sjeveru do najviših vrhova Psunja, Dilja i Požeške gore, a na jugu je omeđena rijekom Savom, gdje ujedno graniči sa susjednom Bosnom i Hercegovinom.⁶²

---

⁶⁰ Samardžić 2004, 158.

⁶¹ Klemenčić 1996, 137-148.

⁶² Marković 2002, 331.

3. Grbovi plemićkih obitelji s matičnim posjedom na području Brodsko-posavske županije

U sljedećem poglavlju izložit će se obitelji i grbovi čiji su se matični posjedi nalazili na prostoru današnje Brodsko-posavske županije. To su tri obitelji, Berislavići Grabarski, Deževići Cernički i obitelj Zapolja. Već u samim pridjevcima ovih obitelji se vidi koji posjedi su im matični, odnosno koje im je sjedište, Grabarje, Cernik i Zapolja. U ovo poglavlje je možda mogla biti uvrštena i obitelj Čeh Levanjski, kojoj je matični posjed bila Levanjska Varoš, ali srednjovjekovna Nevna, odnosno današnja Levanjska Varoš je danas podijeljena između dvije županije, tako da samo neki srednjovjekovni posjedi koji su pripadali središtu ove obitelji pripadaju u današnju Brodsko-posavsku županiju.

3.1. Obitelj Berislavić Grabarski

Berislavići su plemićka obitelj za koju se tvrdi da je porijeklom iz Bosne, i da je tijekom najezde Turaka došla u srednjovjekovnu Slavoniju, odakle se proširila po Hrvatskoj.⁶³ Prema najnovijim istraživanjima koje je provela Marija Karbić Berislavići Grabarski su potomci bana Borića.⁶⁴ Oni su najvažniji i jedni od starijih veleposjednika u srednjovjekovnoj požeškoj županiji.⁶⁵ Pripadali su srednjem plemstvu.⁶⁶ Pridjevak Grabarski imaju zbog svog matičnog posjeda Grabarja pokraj Broda.⁶⁷ Danas se Grabarje nalazi u Općini Podcrkavlje u Brodsko-posavskoj županiji.

Uspon Berislavića Grabarskih vezan je za vladavinu kralja Matijaša Korvina.⁶⁸ Nakon Matijaševe smrti, Berislavići podržavaju njegova sina Ivaniša, ali kasnije su kao i mnogi drugi prešli na stranu Maksimilijana Habsburškog.⁶⁹ Prema raznim ispravama, vranski prior Bartol

---

⁶³ Mesić 2000, 3.

⁶⁴ Bösendorfer 1994, 120; Karbić 2013.

⁶⁵ Bösendorfer 1994, 120.

⁶⁶ Razlike među plemstvom najvidljivije su bile po posjedovanju i bogatstvu. Postojali su velikaši (dvorsko plemstvo, baruni, župani, kneževi), srednje (niži vojni i upravni službenici, primjerice kaštelani) i niže plemstvo. Formalnopravne razlike među plemstvom u zemljama Krune sv. Stjepana nisu postojale, pa je društvena mobilnost bila relativno česta. Stoga se ugarsko, slavonsko i hrvatsko plemstvo i ne može smatrati potpuno hijerarhiziranom skupinom; Karbić 2006, 18, 19.

⁶⁷ Zirdum 2001, 231; Marković 2002, 367.

⁶⁸ Karbić 2013, 44.

⁶⁹ Karbić 2013, 46.

Berislavić bio je jedan od istaknutijih velikaša u Ugarsko-hrvatskom kraljevstvu.⁷⁰ Drugi značajniji član ove obitelji bio je Franjo, koji je 1494. godine postao jajački ban, a njegov bratić Ivan srebrenički ban. Smještaj njihovih posjeda, koji su se nalazili na granici s Osmanlijama pružao im je priliku da steknu iskustvo u borbama, ali i motivaciju da brane granicu Ugarsko-hrvatskog kraljevstva.⁷¹ Franjo je bio oženjen Barbarom Frankapan, udovicom srpskog despota Vuka Brankovića, time se obitelj rodbinski povezala s jednom od najmoćnijih hrvatskih velikaških obitelji te obitelji srpskih despota i stekla mnogobrojna nova imanja.⁷² Međutim ti su im posjedi oduzeti i darovani Tomi Bakaču.⁷³ Nakon smrti srpskog despota Jovana Brankovića, kralj Vladislav imenuje, prije spomenutog Ivana, srebreničkog bana za despota.⁷⁴ Razloge možemo tražiti u rodbinskoj vezi Brankovića i Berislavića te u tome što su njihovi posjedi bili relativno u susjedstvu, a među mnogima je zastupljena i teza da je udovica despota Jovana, Jelena, postala Ivanova žena.⁷⁵

Sin despota Ivana Stjepan, je posljednji član Berislavića Grabarskih. 1522. godine, nakon što su se Osmanlije povukli iz Srijema, Stjepan koji je stalno sudjelovao u obrani, vratio se na svoje posjede u Slavoniji te se nastanio u Brodu, koji mu je postao glavnim sjedištem.⁷⁶ Kada više nije imao izbora, da sačuva svoje posjede i svoj rod počeo je surađivati s Osmanlijama.⁷⁷ Ta suradnja trajala je samo nekoliko godina, jer je 1535. godine Stjepan odbio prepustiti neke gradove Osmanlijama te se spremao na otpor. Janjičari su preko noći provalili i ubili ga. Godinu dana nakon Stjepanove smrti, njegovi posjedi pali su u ruke Osmanlija. 1536. godine veliki dijelovi Slavonije pali su pod osmansku vlast.⁷⁸

Prema Bösendorferu granica njihova vlastelinstva ide od Dubočca i Kobaša na zapadu, na sjeveru duž Orljave, do jugoistoka obuhvaćajući Slatinik, Dubovik, Ježevik, Svilnu, Paku i Grabarje. Cijelo to područje nije bilo samo njihovo tako da su posjede drugih veleposjednika kao Trentula i Čeha Levanjskih (Tomica, Orljavski grad, Borostyan, Csesznek, Honsova) uzimali u zakup.⁷⁹

Prema Mesićevoj knjizi *Pleme Berislavića* njihovi posjedi (od istoka prema zapadu) su: Sarvaš, Koprivna, Vinkovci, Mikanovci, Satnica, Njemci, Vranovci, Vrba, Rušćica,

---

⁷⁰ Karbić 2013, 45.

⁷¹ Mesić 2000, 23; Karbić 2013, 48.

⁷² Bijela Stijena, Totuševina i Komogovina; Mesić 2000, 25, 34; Karbić 2013, 49; Ivanušec 2013, 12.

⁷³ Karbić 2013, 51.

⁷⁴ Mesić 2000, 49.

⁷⁵ Karbić 2013, 55.

⁷⁶ Karbić 2006, 80.

⁷⁷ Marković 2002, 347.

⁷⁸ Karbić 2006, 84; Karbić 2013, 66-67.

⁷⁹ Bösendorfer 1994, 120.

Šušnjevc, Slobodnica, Bukovlje, Tomica, Završje, Slatinik, Paka, Levanjska Varoš, Ruševo, Migalovci, Tekić, Velika, Komorica, Odvorci i Ravan.⁸⁰

Njihov matični posjed bio je jedan od najvažnijih nasljednih posjeda, a druge posjede su stekli tijekom vremena, darovnicama vladara ili nekih drugih plemića, brakom ili zalogom. U te druge posjede pripadaju Owar⁸¹, Kobaš⁸², Tekić, Cheznyk⁸³, Šušnjevc⁸⁴, Zytharov dool⁸⁵, Satnicu, Pryplachye⁸⁶, Also Zthynycz⁸⁷, Thrwthlewcz⁸⁸, Drugu Satnicu⁸⁹, Slobodnicu⁹⁰, Kloštar⁹¹, Veliku Bryschannu, Ravan⁹², Dubočac⁹³, Jaruge⁹⁴, Novi Grad⁹⁵, posjed Tomica⁹⁶ (sela Bukovlje, Slatinik⁹⁷, Satnica, Wechkowcz, Rwpacha, Kysrwpacha, Radwancz, Vranovci, Vrba, Koprivna⁹⁸, Porych⁹⁹). Prema ugovoru o nasljeđivanju koji su Berislavići potpisali sa Bekefijima 1489. godine grad Petnja s pripadajućim posjedima (Gromačnik, Glogovica i Brčino) pripala je Berislavićima.¹⁰⁰

---

⁸⁰ Mesić 2000, 12.

⁸¹ Brodski Varoš najvjerojatnije prema Mariji Karbić i Bösendorferu. Bösendorfer 1994, 124; Marković 2002, 342.

⁸² Zirdum 2001, 217; Marković 2002, 347.

⁸³ Istočno od Gromačnika, sjeverozapadno od Owara (Stari Grad, Brodski Varoš).

⁸⁴ Zirdum 2001, 102. Od 1464. godine u posjedu Berislavića.

⁸⁵ Brda sjeverno od Broda.

⁸⁶ Smješteno kod Slavenskog Broda.

⁸⁷ Sjeverno od Sabinja.

⁸⁸ Isto sjeverno od Sabinja.

⁸⁹ U slučaju i jedne i druge Satnice se ne zna o kojim se mjestima danas radi.

⁹⁰ Zirdum 2001, 265.; Marković 2002, 343.

⁹¹ Ne zna se njegov položaj.

⁹² Jugoistočno od Pleternice; Zirdum 2001, 260.

⁹³ Zirdum 2001, 35.; Marković 2002, 346.

⁹⁴ Zirdum 2001, 270.; Marković 2002, 379.

⁹⁵ Zirdum 2001, 189.; Marković 2002, 383.

⁹⁶ Bösendorfer 1994, 125.

⁹⁷ Rupert 2013, 66.

⁹⁸ Rupert 2013, 86. *Kaproncha* / Koprivnica; danas Požeška Koprivnica i ne pripada u opseg teme.

⁹⁹ Rupert 2013, 68.

¹⁰⁰ Bösendorfer 1994, 120, 124.; Ivanušec 2013, 8.

Grb

Poznata su nam dva grba koja su koristili Berislavići Grabarski. Jedan od njih je sačuvan na pečatu isprave iz 1504. godine koju je izdao Franjo Berislavić. Taj grb je poprilično jednostavan, te Marija Karbić tvrdi da bi upravo taj grb mogao biti grb koji su koristili pripadnici roda Borić, čiji su Berislavići Grabarski potomci jer grb roda Borić nije sačuvan. Drugi grb Berislavića Grabarskih koji je sačuvan je potpuno drugačiji. Također nam je poznat s pečata, ovaj put s isprave despota Ivana.¹⁰¹ Karbić smatra da taj drugi grb zapravo i nije od Berislavića, nego od srpskih despota jer se na njemu nalazi dvoglavi orao.¹⁰² Bojničić nam donosi treći grb ove obitelji. Taj grb nam je također sačuvan na pečatima, ali Petra Berislavića, za kojeg Bojničić smatra da je član ove obitelji, dok Karbić i Mesić to ne smatraju. Ipak moguće je da je Petar Berislavić preuzeo neke elemente Berislavića Grabarskih.¹⁰³

U štitu tri nakošene grede. Ukraš kacige je kruna.

Slika 1. Grb obitelji Berislavića Grabarskih¹⁰⁴

---

¹⁰¹ Karbić 2013, 115.

¹⁰² Karbić 2013, 116.

¹⁰³ Karbić 2013, 115.

¹⁰⁴ Slika preuzeta iz Karbić 2013, 163. (autor crteža dr. sc. Hrvoje Kekez)

3.2. Obitelj Dežević Cernički

Nakon što se Stjepanovom smrću ugasila grana Berislavići Grabarskih, na društveno političku scenu dolazi jedna druga obitelj iz roda Borića, Deževići Cernički.¹⁰⁵ Jedna od najvažnijih srednjovjekovnih plemićkih obitelji na području Požeške županije, ali i savsko-dravskog međurječja.

Najstariji poznati član Deževića je Nikola, koji se javlja u drugoj polovici 13. stoljeća, a kao prethodnik njihove cerničke utvrde spominje se Drinovac, čija točna lokacija nije poznata.¹⁰⁶ Cernik kao utvrda se javlja 1363. godine.¹⁰⁷ Deževići su prvo bili srednje plemstvo, a tek krajem srednjeg vijeka neki od članova obitelji postali su velikaši.¹⁰⁸

Franjo je bio požeški dožupan u vrijeme kada je Ivan Zapolja bio župan. Od 1514. godine obnaša dužnost župana sve do svoje smrti. Naslijedio ga je sin Ivan. 1525. godine kralj Ludovik je Ivanu i njegovoj braći potvrdio staro plemstvo i podijelio grb.¹⁰⁹ Nakon smrti kralja Ludovika u Mohačkoj bitki, Deževići su kao i većina požeškog plemstva stali na stranu Ivana Zapolje u borbi se prijestolje, ali kasnije prelaze na Ferdinandovu stranu. Nakon što su Osmanlije provalili i osvojili njihove posjede, članovi ove obitelji odlaze u Ugarsku gdje stječe barunsku i grofovsku titulu.¹¹⁰

Posjedi Deževića se nalaze u Požeškoj i Vrbaškoj županiji. Glavno sjedište im je Cernik¹¹¹ po kojem i nose ime te oko kojeg se i nalazi većina njihovih posjeda. 1396. godine tijekom podjele posjeda između više grana Cerničkih spominju se Cernik,¹¹² Gornja Trnava, Prvča, Prvčica, Okić, Haroiateleke,¹¹³ Kukavica, druga Kukavica,¹¹⁴ Ljupina,¹¹⁵ Varallia,¹¹⁶ Giletinci.¹¹⁷ U drugoj polovici 15. stoljeća kao njihovi posjedi spominju se Gornji i Donji Cernik, Prvčica, Šumetlica Cernička, Okić, Ljupina, Hruševac, Jaxincz, Pestienycza, Galocz, Felsebertyanyhacz i Rathyboryak.¹¹⁸ 1528. godine od kralja Ferdinanda dobivaju

---

¹⁰⁵ Karbić 2013, 67.

¹⁰⁶ Matković 2013, 36.

¹⁰⁷ Grgin 2012, 108.

¹⁰⁸ Grgin 2012, 109.

¹⁰⁹ Karbić 2013, 67.

¹¹⁰ Karbić 2013, 68.

¹¹¹ Zirdum 2001, 59; Rupert 2013, 59, 60.

¹¹² Bösendorfer 1994, 120; Marković 2002, 407.

¹¹³ Između Cernika i Prvče.

¹¹⁴ Obje se nalaze u blizini Cernika.

¹¹⁵ Bösendorfer 1994, 120.; Zirdum 2001, 65. Današnji Opatovac.

¹¹⁶ Prema Bösendorferu predgrađe Cernika.

¹¹⁷ Bösendorfer 1994, 120.

¹¹⁸ Karbić 2013, 131, 132.

Podvrško.¹¹⁹ A prema raznim autorima njihovi su još bili Tomica,¹²⁰ Šagovina Cernička¹²¹ i Vrbje.¹²²

Grb

Grb Deževića Cerničkih je poznat iz grbovnice, s obzirom da je novijeg datuma, puno je raskošniji i poznate su nam boje grba.¹²³

Na modrom štitu okrunjeni crni orao raširenih krila i isplaženog jezika, ispod orla savinuta oklopljena ruka koja drži strijelu, heraldički desno u gornjem uglu štita srebrni polumjesec, heraldički lijevo u gornjem uglu štita šesterokraka zlatna zvijezda. Iznad štita nalazi se kaciga. Ukas kacige je pet pera. Plašt je modro-zeleni.

U svom *Glasniku heraldike* opis grba Deževića Cerničkih donosi i Duišin: „Na plavom polju, nad gvozdenom oklopljenom rukom, koja drži buzdovani, zlatni je s otvorenim krilima orao; u gornjem desnom kutu srebrni je polumjesec okrenut prema orlu, a na lijevom gornjem kutu šesterokraka zvijezda; ukras nad kacigom; pet bijelih nojevih pera; plašt je desno i lijevo plavo-zlatan.“¹²⁴

---

¹¹⁹ Zirdum 2001, 66; Karbić 2013, 131, 132.

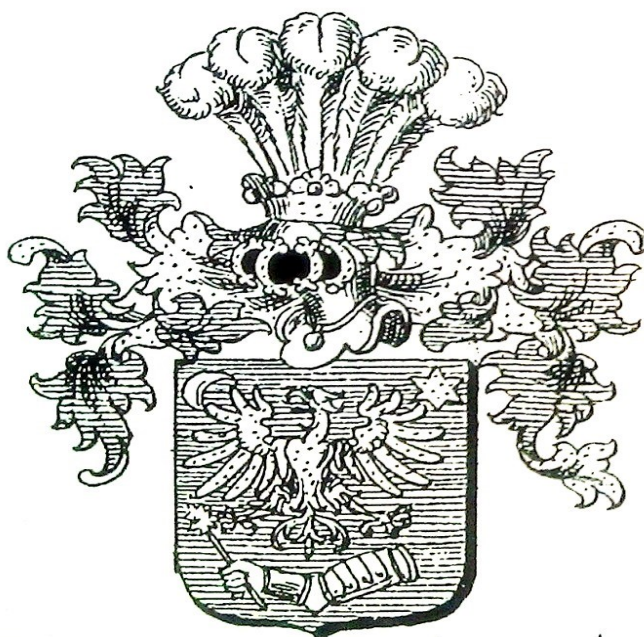
¹²⁰ Bösendorfer 1994, 125.

¹²¹ Zirdum 2001, 67.

¹²² Zirdum 2001, 322.

¹²³ Karbić 2013, 116.

¹²⁴ Duišin 1938, broj 3-4, 13.

Slika 2. Grb obitelji Deževića Cerničkih¹²⁵

Slika 3. Grb obitelji Deževića Cerničkih¹²⁶

¹²⁵ Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab. 27.

¹²⁶ Slika preuzeta iz Karbić 2013, 163. (crtež dr. sc. Hrvoja Kekez)

3.3. Obitelj Zapolja

Hrvatska plemićka obitelj, podrijetlom iz Slavonije. Ime su dobili prema svom matičnom posjedu Zapolje kraj današnje Nove Gradiške. Ova obitelj svoj vrhunac je dosegla na ugarskom tlu.

U 15. stoljeću istaknuti članovi obitelji bili su braća Emerik, hrvatsko-slavonsko-dalmatinski ban, i Stjepan, erdeljski knez i ugarski palatin. Stjepan je imao dva sina. Jedan od njih bio je i najpoznatiji član ove obitelji, Ivan Zapolja, erdeljski vojvoda, protukandidat Ferdinandu Habsburškom. Ivana je podupiralo uglavnom niže slavonsko plemstvo. Smrću njegova sina Ivana Sigismunda izumrla je obitelj Zapolja.¹²⁷

Posjedi: Zapolje¹²⁸ (danas mjesto istog imena), zapoljski posjed obuhvaćao je današnja sela Adžamovce, Brđane, Gunjavce, Tisovac¹²⁹; Vladisac, Pakotina i Godinjak¹³⁰, Orubica,¹³¹ posjed i selo Brišćan.¹³² Danas područje mjesta Slobodnice, Sibirja, Kaniže, Gornjih Andrijevac i istočnog dijela Slatinika.¹³³

---

¹²⁷ <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=66874>, stranica posjećena 20.3.2015.

¹²⁸ Bösendorfer 1994, 120; Zirdum 2001, 247, 248; Andrić 2005, 240.

¹²⁹ Bösendorfer 1994, 125; Andrić 2005, 240.

¹³⁰ Marković 2002, 409.

¹³¹ Zirdum 2001, 73.

¹³² Isprave iz 13. stoljeća sjevernije od Starog Grada spominju posjed i selo Brišćan; Marković 1994, 69.

¹³³ Marković 1994, 343.

Grb

Grb je poznat po pečatima i nadgrobnoj ploči Emerika Zapolje iz 15. stoljeća. U štitu se nalazi vuk koji stoji na dvije noge, okrenut heraldički lijevo. U lijevom gornjem kutu nalazi se polumjesec, a u desnom donjem kutu šesterokraka zvijezda. Donji dio štita prekriven je planinom s tri vrha.

Slika 4. Grb obitelji Zapolja¹³⁴

---

¹³⁴ Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab. 150.

4. Grbovi plemićkih obitelji s posjedima na području Brodsko-posavske županije

Sljedeće poglavlje donosi obitelji koje su tijekom vremenskog perioda od 13. do sredine 16. stoljeća imale posjede na prostoru Brodsko-posavske županije, ali matični posjed odnosno obiteljsko središte ne pripada prostornom okviru teme. Takvih obitelji je puno više, jer kako se mijenjao odnos između vladara i pojedinih obitelji tako su se mijenjali i vlasnici pojedinih posjeda. A često su i pojedine obitelji između sebe donosile ugovore o međusobnom nasljeđivanju, što je značilo ako jedna od njih ostane bez muških nasljednika, druga obitelj nasljeđuje njihove posjede.

4.1. Obitelj Batthyány

Batthyány je mađarska plemićka obitelj koja je tijekom 15. stoljeća imala posjede na području Slavonije odnosno u Varaždinskoj, Zagrebačkoj i Križevačkoj županiji. U izravan odnos sa slavonskim područjem došli su kada je kralj Žigmund 1401. godine darovao Đuri Batthyányu posjed Sveti Jakob kod Garignice, danas južno od Bjelovara. Dolaskom Osmanlija, njihovi posjedi su ugroženi, te članovi ove obitelji odlaze preko Drave i u Gradišće.¹³⁵ Njihovi posjedi su se proširili kada je Baltazar 1490. godine naslijedio posjede obitelji Hermanffyja od Grebena. Obavljao je dužnosti jajačkog bana i slavonskog podbana. Njegov sin Franjo je bio hrvatski-slavonski-dalmatinski ban i sudjelovao je u obrani od Osmanlija.¹³⁶ On je također 1521. godine dobio posjed Bijelu Stijenu koja pripada prostornom okviru ove teme.¹³⁷

Grb

Bojničić donosi nekoliko grbova obitelji Batthyány, koji se razlikuju po kacicama i plaštevima, ali osnovni lik u štitu je isti. Prema Bojničiću grb prikazan dolje je sa pečata Đure

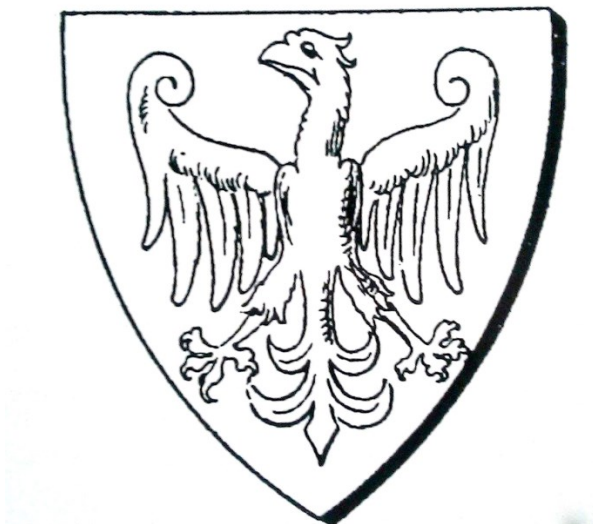
---

¹³⁵ Švab 1983, 529, 530.

¹³⁶ Švab 1983, 530.

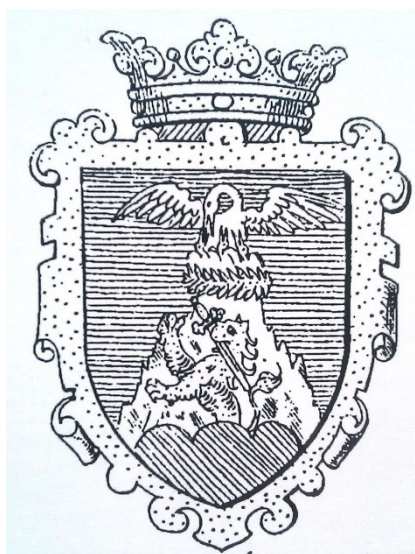
¹³⁷ Bösendorfer 1994, 84.

Batthyánya iz 1396. godine koji se koristio i za vrijeme Baltazara Batthyányja.¹³⁸ Druga slika prikazuje grb koji je ova obitelj s manjim izmjenama koristila u kasnijem razdoblju. U štitu se nalazi pelikan raširenih krila. Pelikan je osnovni lik, koji se pojavljuje na svim grbovima ove obitelji.

Slika 5. Grb obitelji Batthyány¹³⁹

U modrom štitu na zelenome trobrijegu planina naravne boje ispred koje iz trobrijega raste zlatni lav s mačem u ustima, a na vrhu planine u gnijezdu naravne boje pelikan raširenih krila kljunom razdire svoja prsa te krvlju hrani ptiće.

Slika 6. Grb obitelji Batthyány¹⁴⁰

¹³⁸ Bojničić 1899, 12.

¹³⁹ Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab. 9.

4.2. Obitelj Čeh

U dokumentima su članovi ove obitelji zabilježeni kao Cheh ili Cheh de Lewa. Pridjevak Levanjski (de Lewa) su dobili po posjedu Leva.¹⁴¹ Posjed je kao kraljevsku donaciju 1401. godine dobio prvi poznati član obitelji, Petar koji je prvotno bio dvorski konjušnik, a došao je do uglednih dužnosti poput župana Barske županije u Ugarskoj, mačvanskog bana i erdeljskog vojvode.¹⁴²

1422. godine Petar se oženio Katarinom iz obitelji Treutul od Nevne,¹⁴³ koja je u to doba izumrla u muškoj lozi te je preuzeo na korištenje prostrane posjede svoje žene Katarine i njezine sestre Barbare u Požeškoj županiji. U te posjede pripadaju vlastelinstvo Tomica, koje je često mijenjalo svoje gospodare.¹⁴⁴ Zatim Orljavac,¹⁴⁵ Stari Grad,¹⁴⁶ Paka; Nevna¹⁴⁷ kojoj je pripadalo današnje mjesto Donji Andrijeveci,¹⁴⁸ Slatinik, Bukovlje i Vrbova.¹⁴⁹

Obitelj je izumrla u drugoj polovici 16. stoljeća.¹⁵⁰

Grb

Njihov grb poznat je s Petrovih pečata iz 1408., 1420. i 1429. godine. Čuva se u mađarskom državnom arhivu.¹⁵¹ Štit presijecaju dvije horizontalne grede. Ukras kacige su rogovi između kojih se nalazi cvijet. Bojničić smatra da je cvijet ruža.

---

¹⁴⁰ Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab 9.

¹⁴¹ U porječju Vuke, na području današnjih sela Tordinaca, Antina, Gaboša i Ostrova sjeverno od Vinkovaca.

¹⁴² Radauš 1993, 37.

¹⁴³ Nevna je danas Levanjska Varoš, u srednjem vijeku nalazila se na granici Požeške i Vukovske županije; Andrić 2005, 229.

¹⁴⁴ Od već spomenutih Treutula i Čeha Levanjskih, Tomica će pripadati Korodima, Hercezima Sečujskim, Čuporima Moslavačkim, Rozgonićima, Motočinskima i Berislavićima Grabarskim; Bösendorfer 1994, 120.

¹⁴⁵ Grad s vlastelinstvom od 13, 14 sela. Početkom 15. stoljeća vlasnici su Trentule, zatim Čehi Levanjski, onda Korodi i Rozgoni, Pakoši i druge manje obitelji; Bösendorfer 1994, 121, 123.

¹⁴⁶ Owar – posjed Treutula, pa Čeha Levanjskih, od 1464. godine Berislavića Grabarskih. Po ispravi iz 1455. nalazio se u blizini Broda; Bösendorfer 1994, 127; Rupert 2013, 77.

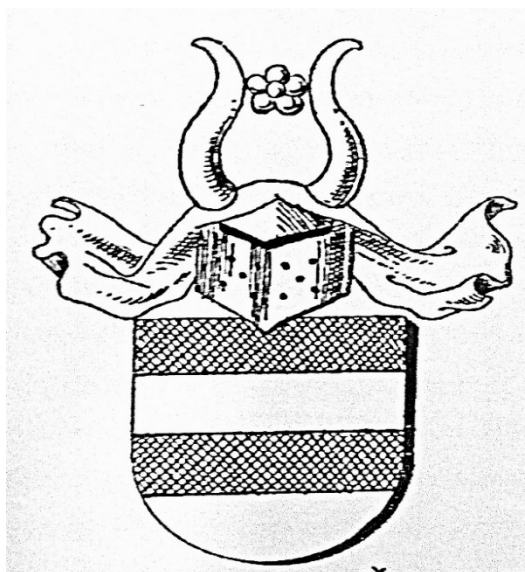
¹⁴⁷ Bösendorfer 1994, 120; Mesić 2000, 14.

¹⁴⁸ Šisler 2007, 656.

¹⁴⁹ Rupert 2013, 81.

¹⁵⁰ Radauš 1993, 38.

¹⁵¹ Radauš 1993, 38.

Slika 7. Grb obitelj Čeh¹⁵²

---

¹⁵² Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab. 21.

4.3. Obitelj Čupor

Hrvatska plemićka obitelj javlja se pod imenom Čupor Moslavački u povijesnim izvorima u prvoj polovici 14. stoljeća.¹⁵³ Pridjevak Moslavački je dobila prema svom sjedištu, moslavačkom vlastelinstvu. Moslavina je i ime njihova utvrđenoga grada, smještenog na rubnim obroncima Moslavačke gore.¹⁵⁴ Postoje dva mišljenja o porijeklu ove obitelji. Starija hrvatska historiografija koju predstavlja Ferdo Šišić smatra da su podrijetlom iz ugarskog plemićkog roda Csupor, dok mađarska i hrvatska novija historiografija na čelu s Nadom Klaić smatraju da su podrijetlom iz plemićkog roda De Monoszló.¹⁵⁵ Ovo drugo mišljenje vjerojatnijim smatra i Zrinka Nikolić Jakus, jer se ime Čupor javlja prvi put kao nadimak nekog Stjepana Moslavačkog koji se smatra rodonačelnikom Čupora Moslavačkih te se od druge polovice 14. stoljeća taj nadimak počeo koristiti kao prezime. Ako uzmemo sve ovo u obzir povijest obitelji možemo pratiti od 12. stoljeća.¹⁵⁶

Utemeljitelj loze bio je Nikola, sin Stjepana zvanog Čupor, koji je bio u službi bana Ivana Babonića. 1312. godine se spominje njegovo sudjelovanje na Slavonskom saboru u Zagrebu.¹⁵⁷ Najpoznatiji član obitelji je Pavao, koji je 1412. godine postao slavonski ban, s kojim se vežu anegdote o sukobu s Hrvojem Vukčićem Hrvatinićem. Mađarski kroničar Thuróczy, 1488. godine piše, da je između vojvode Hrvoja i bana Pavla postojalo osobno neprijateljstvo zbog toga što je Pavao, imitirao volovsko mukanje i time javno ismijavao Hrvoja svaki put kad bi se ovaj pojavio na kraljevskom dvoru.¹⁵⁸ Upravljali su Moslavinom do izumrća u muškoj lozi 1492. godine.¹⁵⁹ Njihove posjede naslijedio je Toma Bakač, te poslije njegovi rođaci iz obitelji Erdödy.¹⁶⁰

1473. godine kralj Matija Korvin je Nikoli Čuporu Moslavačkom koji je tada bio župan Virovitičke županije darovao posjede izumrle obitelji Korođi u Vukovskoj i Požeškoj županiji. Nakon njegove smrti ti posjedi nisu ostali u vlasništvu obitelji.¹⁶¹ Od obitelji Korođi naslijedili su Nevnu, danas Levanjsku varoš, vlastelinstvo Tomicu, Dubovac te Orljavu.¹⁶²

---

¹⁵³ Nikolić 2001, 271.

¹⁵⁴ Nikolić 2001, 272.

¹⁵⁵ Nemeth i Radauš 1993, 134.

¹⁵⁶ Nikolić Jakus 2001, 271.

¹⁵⁷ Nemeth i Radauš 1993, 134.

¹⁵⁸ Nikolić Jakus, 2001, 285, 286.

¹⁵⁹ Nikolić Jakus 2001, 269.

¹⁶⁰ Nemeth, Radauš 1993, 135.

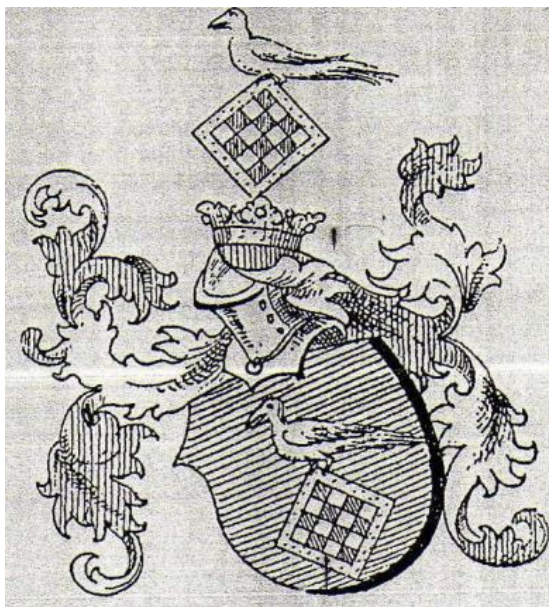
¹⁶¹ Nemeth i Radauš 1993, 134.

¹⁶² Bösendorfer 1994, 123.; Nikolić Jakus 2011, 292.

Grb

Grb obitelji poznat je prema pečatu bana Pavla iz 1412. godine, te s kaleža biskupa Demetrija. Bojničić navodi da je na pečatu bana Pavla samo štit, dok je na kaležu biskupa Demetrija cijeli grb.¹⁶³

U modrom nakošenom štitu na uspravnom crveno-srebrnom rombu s 4 puta 4 polja stoji u desno okrenuta svraka naravne boje. Ukras kacige je figura iz štita. Plašt je crveno-srebrni.

Slika 8. Grb obitelji Čupor¹⁶⁴

¹⁶³ Perković 2013, 59.

¹⁶⁴ Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab. 23.

4.4. Obitelj Dubovački

Ova obitelj je jedna brojnih grana roda Csák. Csák je ugarski rod čije grane su imale posjede na području hrvatskih zemalja u 13. i prvoj polovici 14. stoljeća. Jedan od poznatijih članova ovog roda je Ugrin, koji je obavljao dužnosti severinskog bana, srijemskog župana te mačvanskog bana. On je oko 1270. godine možda već posjedovao Ilok.¹⁶⁵ Kasnije je ta grana dobila pridjevak Iločki. Grana Dubovački roda Csák dobila je pridjevak po posjedu Dubovac.¹⁶⁶

Prvi spomen Dubovca u izvorima je iz 1259. godine, a kontekst spomena je darivanje posjeda plemiću Čehu Pučinu. 1280. godine, kraljica Elizabeta, majka ugarsko-hrvatskog kralja Ladislavava darovala je Dubovac Nikoli Csáku i njegovoj braći Stjepanu zvanom Cimba i Petru.¹⁶⁷ Nedugo potom su izgubili Dubovac, nikakve okolnosti nisu poznate osim da je Stjepan Cimba zadržao neke posjede.¹⁶⁸ Vlasnici Dubovca su poslije postali Gorjanski.¹⁶⁹ U vlasništvu ove obitelji bili su još posjedi Gornja i Donja Vrbova koji se također uklapaju u prostorni okvir teme.¹⁷⁰

Grb

Grb obitelji Dubovački je zapravo grb roda Csák, koji je poznat s Ugrinova pečata u povelji iz 1304. godine. Trokutasti štit, u polju štita je uspravni lav s krunom, a na kruni stoji arkandeo Mihael s mačem u desnici. S lijeva i desna arkandelu izrađeno je po jedno slovo njegovih inicijala (S.M.), na rubu pečata nalazi se natpis +SIGILLVM VGRINI FILII PO(V)S + Lav je heraldički znak roda Csák pa se nalazi na grbovima odnosno pečatima njihovih grana. Osobitost Ugrinova pečata je to što lav nosi krunu, prema nekima to je samo privremeno odstupanje jer je na pečatima Ugrinova sina Nikole lav bez krune.¹⁷¹ Druga slika prikazuje grb iz Bojničičeva djela *Der Adel von Kroatien und Slavonien*.

---

¹⁶⁵ Sekulić i Radauš 1989, 749.

¹⁶⁶ Posjed Dubovac u 13. stoljeću obuhvaćao je prostor oko današnjeg Bilog Briga i Srednjeg Lipovca u blizini Nove Kapele.; Lovrić, Berdica 2012, 102.

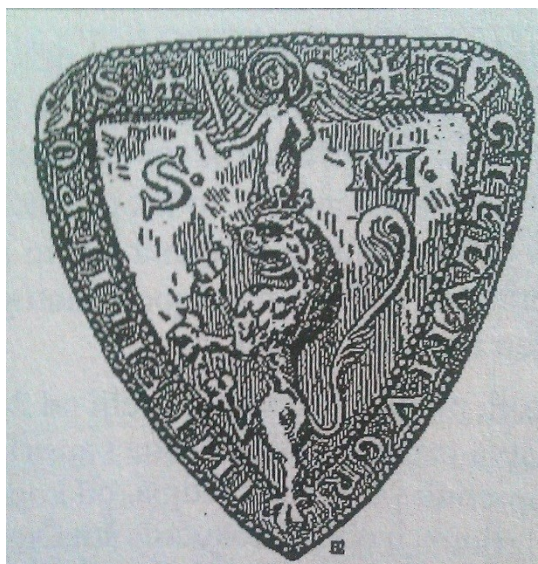
¹⁶⁷ Zirdum 2001, 150; Lovrić, Berdica 2012, 102.

¹⁶⁸ Sekulić i Radauš 1989, 750.

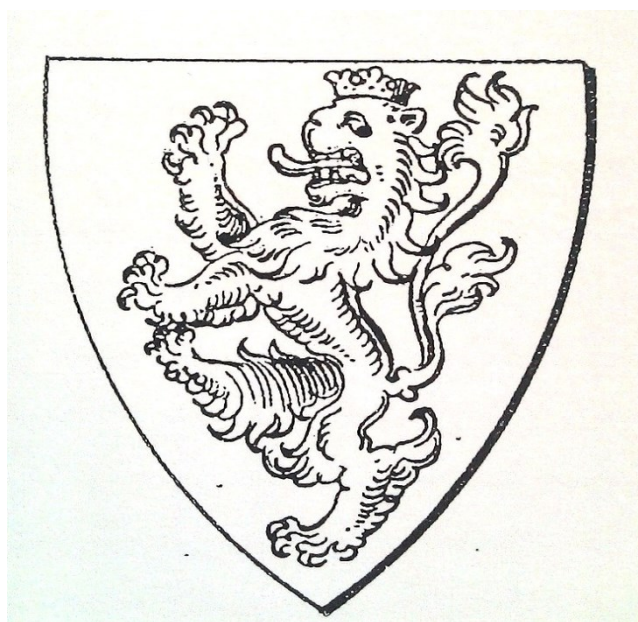
¹⁶⁹ Lovrić, Berdica 2012, 102.

¹⁷⁰ Rupert 2013, 62.

¹⁷¹ Andrić 2001, 115.

Slika 9. Pečat Ugrina od roda Csák¹⁷²

Slika 10. Grb obitelji Dubovački odnosno roda Csák¹⁷³

¹⁷² Slika preuzeta iz Andrić 2001, 115.

¹⁷³ Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab. 142.

4.5. Obitelj Giletić

Oriovac se prvi puta spominje 1220. godine u povelji obitelji Giletić u čijem vlasništvu je bio do početka 14. stoljeća, a potom je u vlasništvu obitelji Csák.¹⁷⁴ Stupnik je od 1381. godine u vlasništvu Giletića odnosno Đeletića.¹⁷⁵ U 14. stoljeću posjedovali su utvrdu i grad Giletić koji se nalazio u blizini ušća Orljave u Savu. 1470. godine Giletić je došao u vlasništvo Berislavića Grabarskih i od tada se u izvorima bilježi naziv posjeda Kobaš.¹⁷⁶ Današnji Giletinci, a srednjovjekovna Trnovitica, po potoku, naziv Giletinci stječe u 14. stoljeća od istoimene obitelji.¹⁷⁷

Obitelj Giletić odnosno Đeletić ne treba miješati sa istoimenom obitelji Gilettfy, s obzirom da se često u ispravama pišu na isti način. Ova potonja je obitelj iz roda Keled prema Bojničiću.¹⁷⁸

Grb

Štit je podijeljen horizontalno, u gornjem tijelu štita nalazi se dvorepi lav u raskoraku na četiri noge. U donjem dijelu štita u sredini se nalazi heraldički ljiljan, a s njegove heraldički desne i lijeve strane su šestokrake zvijezde.

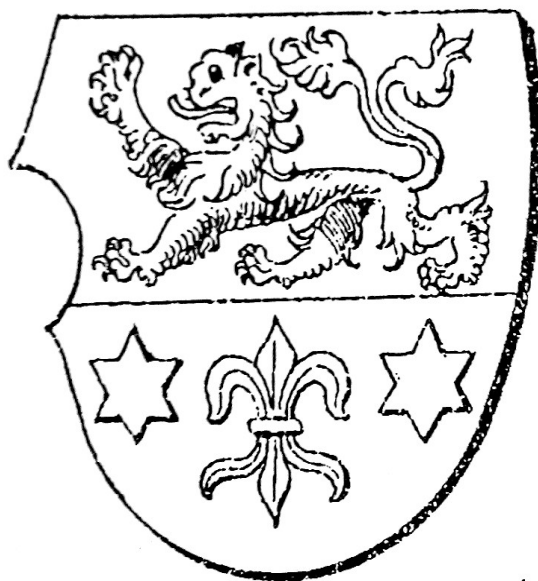
¹⁷⁴ Zirdum 2001, 212.

¹⁷⁵ Marković 2002, 352.

¹⁷⁶ Zirdum 2001, 217; Marković 2002, 347.

¹⁷⁷ Zirdum 2001, 64; Marković 2002, 411.

¹⁷⁸ Čoralić 1998, 680.

Slika 11. Grb obitelji Giletić odnosno Deletić¹⁷⁹

---

¹⁷⁹ Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab. 38.

4.6. Obitelj Gorjanski

Obitelj Gorjanski ili de Gara pripada u znamenitije slavonske velikaške obitelji. Podrijetlom su iz ugarskoga grada Doroszma u županiji Csongrád.¹⁸⁰ Prvi se put spominju u ispravi hercega Bele iz 1269. godine, gdje su knez Ivan i njegov sin Stjepan I. od roda Drusma (de genere Drusma), dobili posjed Gorjan (Gara) u Vukovskoj županiji kao trajni posjed. Po tom posjedu obitelj je i dobila ime, a u njihovoj vlasti bio je do 1481. godine.¹⁸¹ Ova obitelj je od sitnog plemstva u 13. stoljeću postala u 14. i početkom 15. stoljeća jedna od moćnijih velikaških obitelji na području Vukovske županije, ali i srednjovjekovne Hrvatske.¹⁸²

Jedan od prvih značajnih članova ove obitelji je Stjepan I. koji je početkom 14. stoljeća postao mačvanski ban. Od njegova tri sina potekli su tri grane Gorjanskih. Od Pavla I. banska grana, koja je izumrla u muškoj liniji u 16. stoljeću; od Ivana II. botoška grana, koja je izumrla 1386. godine i od Andrije I. palatinska grana, koja je ujedno i najvažnija te koja je izumrla krajem 15. stoljeća.¹⁸³

Bili su vlasnici mnogih imanja u Vukovskoj, Požeškoj, Baranjskoj, Srijemskoj, Križevačkoj i Virovitičkoj županiji u srednjovjekovnoj Slavoniji. Posjed Gorjani su neformalno pretvorili u prijestolnicu mačvanskog bana, dužnost koju su nosili članovi obitelji u drugoj polovici 13. i prvoj polovici 14. stoljeća.¹⁸⁴

Pavao I. je za mnogobrojne vojničke pothvate od kralja Karla I. Anžuvina 1310. godine dobio posjed Drenovac¹⁸⁵ u Požeškoj županiji. Ostali posjedi Gorjanskih su: Wywar,¹⁸⁶ Dubočac, Vrbova,¹⁸⁷ Dubovac,¹⁸⁸ Jaruge,¹⁸⁹ te utvrdu Kostroman¹⁹⁰ koja odgovara današnjim naseljima Slavonski Šamac i Kruševica.¹⁹¹ 1427. godine djelomično su vlasnici Rešetara.¹⁹²

---

¹⁸⁰ Švab 2002, 60.

¹⁸¹ Regan 2006, 142.

¹⁸² Bösendorfer 1994, 158.

¹⁸³ Švab 2002, 60-62; Bösendorfer 1994, 158.

¹⁸⁴ Regan 2006, 142.

¹⁸⁵ Nedaleko od Oriovca; Bösendorfer 1994, 120, 121.

¹⁸⁶ Novi Grad; Bösendorfer 1994, 125.

¹⁸⁷ Bösendorfer 1994, 126; Zirdum 2001, 306.; Marković 2002, 388.

¹⁸⁸ Današnje naselje Bili Brig u općini Nova Kapela; Bösendorfer 1994, 190.; Zirdum 2001, 150. Marković 2002, 364; Lovrić, Berdica 2012, 102.

¹⁸⁹ Bösendorfer 1994, 158.; Zirdum 2001, 270.

¹⁹⁰ Bösendorfer 1994, 180.

¹⁹¹ Šisler 2007, 694.

¹⁹² Zirdum 2001, 246.; Šisler 2007, 686.

Grb

Neki od najpoznatijih lokaliteta gdje je sačuvan grb Gorjanskih je benediktinska opatija sv. Mihovila na Rudini i Ružica grad.¹⁹³ Boje grba poznate su nam s grbovnice palatina Nikole Gorjanskog iz 1416. godine, koja se čuva u Državnom arhivu u Bratislavi. Bojničić donosi dva različita grba obitelji Gorjanski. Jedan od njih je već spomenuti grb s grbovnice palatina Nikole, dok je drugi grb nađen na nadgrobnom spomeniku nekog Radoslava Gorjanskog i potpuno se razlikuje od grba s grbovnice. Ne zna se tko je Radoslav Gorjanski i je li uopće rodbinski povezan s obitelji Gorjanski. Bojničić smatra da je moguće da je to stariji grb Gorjanskih odnosno da je to grb roda Doroszma.

Grb sa grbovnice čini modri štit u kojem je zlatna okrunjena zmija sa zlatnom jabukom u ustima. Ukraša kacige je lik iz štita. Grb Radoslava Gorjanskog čini štit koji je stubasto razdijeljen s desna na lijevo. U gornjem polju štita nalazi se slovo R.

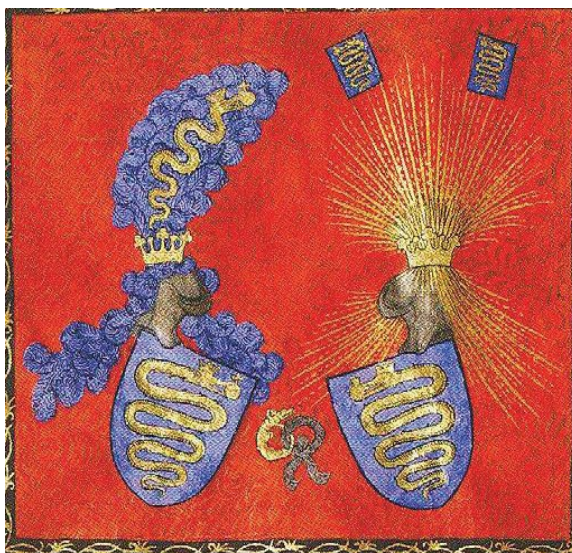

Slika 12. Zaglavni kamen svoda kapele Majke Božje od Sedam žalosti u brinjskom plemićkom gradu s grbom Gorjanskih¹⁹⁴

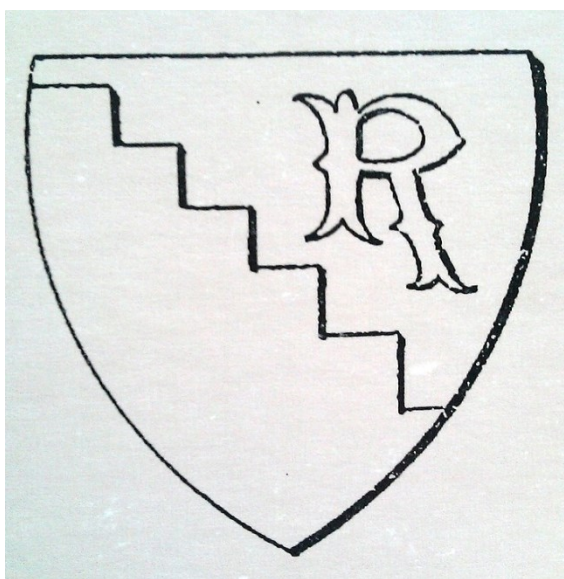
¹⁹³ Pavličić 2012, 231-346.

¹⁹⁴ Slika preuzeta iz Regan 2006, str. 158, slika br. 22.

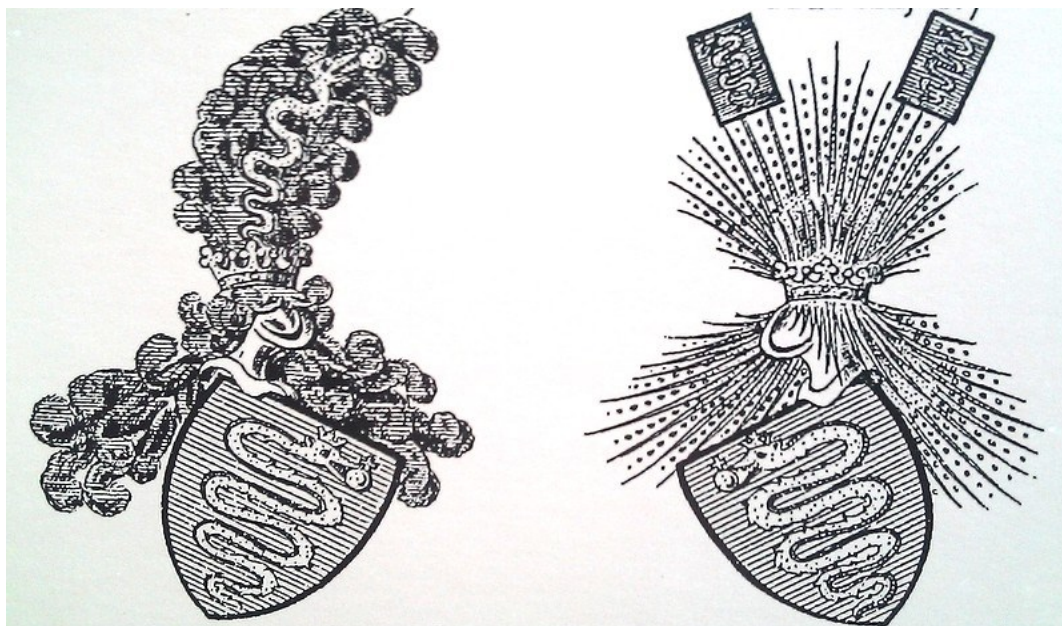
Slika 13. Grb s grbovnice palatina Nikole Gorjanskog¹⁹⁵

Slika 14. Grb Radoslava Gorjanskog¹⁹⁶

¹⁹⁵ Slika preuzeta iz Pavličić 2012, str. 238, slika br. 12.

¹⁹⁶ Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab. 36.

Slika 15. Grb obitelji Gorjanski¹⁹⁷

¹⁹⁷ Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab. 37.

4.7. Obitelj Héderváry

Jedna od najstarijih grana plemena Héder, uz Gisingovce.¹⁹⁸ Pleme je dobilo ime po vitezu Héderu koji je u 12. stoljeću sa bratom Wolferom koji je rodonačelnik Gisingovaca došao u Ugarsku. Brojni članovi ove obitelji obnašali su mnoge važne dužnosti kao što su palatini, župani i dvorski suci.¹⁹⁹ Spomenut će se sami neki članovi koji su imali u svom vlasništvu posjede na području srednjovjekovne Požeške i Vukovske županije odnosno današnje Brodsko-posavske županije.

Najznačajniji članovi ove obitelji koji su posjedima povezani s prethodno navedenim područjem su Lovro i Emerik. Lovro je obnašao dužnost požeškog župana od 1445. do 1447. godine te je od 1437. do 1447. godine bio palatin. Emerik je bio Lovrin sin koji je također bio požeški župan i to čak dva puta te mačvanski ban od 1442. do 1446. godine.²⁰⁰

Lovro i Emerik su 1443. godine sklopili ugovor s požeškim županom Henrikom Tamásyjem, prema kojem će svi posjedi obitelji koja izumre bez potomaka i u muškoj i u ženskoj liniji, prijeći u vlasništvo one druge.²⁰¹ Na taj način su Héderváryji postali vlasnici posjeda u srednjovjekovnoj Požeškoj županiji. Već nakon 1445. godine stekli su većinu posjeda Tamásyja, kao što su kaštel i trgovište Tamási u Županiji Tolna. U Požeškoj županiji stekli su Podvrško,²⁰² Gornju i Donju Ljupina, Zagrebac te Gornju i Donju Koprivnicu. Podvrško su nakon brojnih sporova s drugim plemićima konačno preuzeli 1464. godine i držali ga do 20-ih godina 16. stoljeća.²⁰³

Jedan drugi član ove obitelji Franjo je 1514. godine sklopio ugovor o međusobnom nasljeđivanju s Franjom Deževićem Cerničkim, kasnijim požeškim županom. Dežević je u ugovor unio svoje posjede u Požeškoj i Vrbaškoj županiji, a Héderváry svoje u Požeškoj, uključujući grad Požegu te patronat nad samostanom u Rudini. Iste godine taj ugovor je potvrdio i kralj Vladislav II.²⁰⁴ Jednom prilikom 1521. godine Franjo je založio Podvrško za 3500 florena jajačkom banu Petru Kegleviću, navodno da bi podmirio troškove obrane beogradske tvrđave. Nakon pada Beograda Franjo je proglašen glavnim krivcem i kralj mu je

---

¹⁹⁸Sredinom 13. stoljeća ovaj se plemićki rod podijelio na 3 grane: Köcske, Gisingovce i Héderváryje. Gisingovci su se, pak, u prvoj polovini 14. stoljeća podijelili na Rohonce, Tamásije, Hercege Sečujске i Pernsteine; Karbić 2003, 72.; Karbić 2009, 251.

¹⁹⁹ Andrić 2002, 474.

²⁰⁰ Karbić 2003, 74.

²⁰¹ Buturac 1995, 91.

²⁰² Bösendorfer 1994, 124.; Ivanušec 2013, 14.

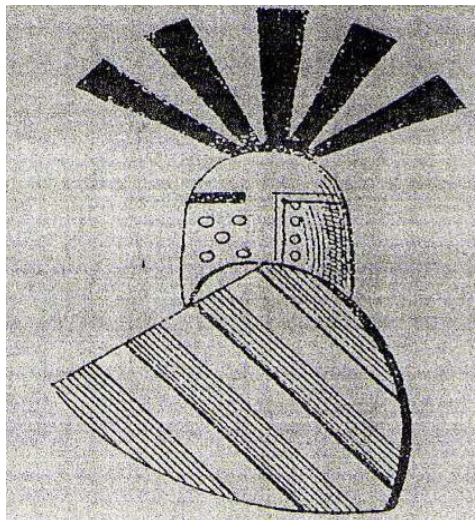
²⁰³ Karbić 2003, 73-75.

²⁰⁴ Buturac 1995, 112, 360-362.

konfiscirao sva dobra. U javni život vratio se 1524. godine, a zatim je za 6000 zlatnih florena prodao svoje posjede u Požeškoj županiji Ivanu Deževiću i njegovoj braći, što je kralj potvrdio 1525 godine.²⁰⁵ Umro je bez potomaka.

Grb

Grb obitelji Héderváry u stvari je grb roda Héder. Poznat je prema pečatu bana Ivana iz 1285. godine. U crvenome tri uspravne bijele grede. Ukas kacige su crna pijetlova pera te crveno-bijeli plašt.

Slika 16. Grb obitelji Héderváry odnosno roda Héder²⁰⁶

---

²⁰⁵ Karbić 2003, 75.

²⁰⁶ Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab. 44.

4.8. Obitelj Herceg Sečujski

Ova plemićka obitelj je osamostaljena grana velikaškog obitelji Gisingovaca. Pretkom Gisingovaca smatra se Wolfer ili Wolfger koji se polovicom 12. stoljeća s bratom Héderom (praocem Hédeváryja) doselio u Ugarske iz okolice Graza.²⁰⁷ Začetnik obitelji je Petar I. Herceg, sin slavonskog bana Henrika Gisinga, koji se spominje 1310. godine. Petar I. je 1339. godine od kralja između ostalih dobio i utvrdu Szekcső.²⁰⁸ Hercezi Sečujski ili Hercezi od Szekcsőa se krajem 15. stoljeća više ne spominju.

Većinu posjeda imali su u srednjovjekovnoj Baranjskoj županiji, dok su neko kraće vrijeme posjedovali i posjede u srednjovjekovnoj Požeškoj županiji koje su stekli ženidbenim vezama. Udajom kćeri Uršule za Nikolu Treutela²⁰⁹, Pavao je 1456. godine stekao utvrdu i vlastelinstvo Nevnu²¹⁰ u Vukovskoj županiji, kao i posjede Orljavac, Tomica, Stari Grad,²¹¹ u Požeškoj županiji²¹². U njihovom vlasništvu je i kaštel i grad Gradište koji obuhvaća 21 do 25 sela, a jedno od tih sela je i Poreč (Porych). Poreč se nalazio istočno od Glogovice, tako da pripada u opseg ove teme.²¹³

Kad je Nikola Treutel umro 1464. godine, prema kraljevoj odredbi Pavao je te posjede podijelio s drugim plemićima. Uskoro su se kao stvarni vlasnici Nevne pokazali Korodi, a udjele u ostalim posjedima²¹⁴ Pavlovi sinovi Ladislav II. i Bernard prodali su 1483. godine Ivanu Berislaviću Grabarskom.²¹⁵

---

²⁰⁷ Andrić 2004, 44.

²⁰⁸ Sečuj ili po nekima Sekuč. Utvrda se nalazi sjeverno od Mohača.

²⁰⁹ Nećak Petra Čeha Levanjskog

²¹⁰ Danas Levanjska Varoš.

²¹¹ Najvjerojatnije današnji Brodski Varoš.

²¹² Karbić 2009, 252.

²¹³ Bösendorfer 1994, 121.; Andrić 2002, 532.; Rupert 2013, 68.

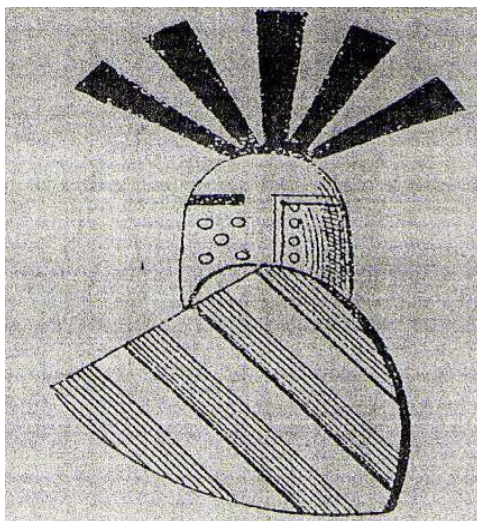
²¹⁴ Tomicu, Bukovlje, Vrbu, Vranovce, Migalovce i Slatinik

²¹⁵ Buturac 1995, 103; Rupert 2013, 71.

Grb

Grb obitelji Herceg u stvari je grb roda Héder. Poznat je prema pečatu bana Ivana iz 1285. godine. U crvenome tri uspravne bijele grede. Ukas kacige su crna pijetlova pera te crveno-bijeli plašt.

Slika 17. Grb obitelji Hercezi Sečujski odnosno roda Héder²¹⁶

---

²¹⁶ Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab. 44.

4.9. Obitelj Iločki

Plemićka i velikaška obitelj u Slavoniji i Ugarskoj od 14. do 16. stoljeća. Prvi poznati član te obitelji bio je Gug ili Göge iz 13. stoljeća čije podrijetlo nije poznato. Prema položaju posjeda povjesničari smatraju da su pripadali nekom rodu iz Dubičke županije u donjoj Slavoniji.²¹⁷

1347. godine Lovro Tót,²¹⁸ koji je bio poznat po brojnim zaslugama prema kruni, prepustio je hrvatsko-ugarskom kralju Ludoviku I. utvrdu Zrin, a zauzvrat oni su dobili Orahovicu u Križevačkoj županiji, po kojoj se cijela obitelj prozvala Orahovičkima.²¹⁹ Kad je 1364. godine izumrla iločka grana roda Csák, kralj Ludovik I. grad i utvrdu Ilok je darovao Nikoli zvanom Kont²²⁰ i njegovom nećaku Ladislavu.²²¹ Time se obitelj 1364. godine podijelila na dvije grane: orahovičku (izumrla oko 1430.) i iločku (izumrla 1524.). Iločki su tek posljednjih četiri ili pet generacija nosili pridjevak Iločki, često su ga mijenjali prema svojim posjedima. Kada je 1430. godine izumrla orahovička grana, iločki su preuzeli njihove posjede.²²² Unuci Nikole Konta Ladislav i Emerik, Ilok su pretvorili u svoje stalno sjedište i počeli koristiti pridjevak Iločki. Prvi sačuvani spomen tog pridjevka je iz 1390. godine.²²³

Vrhunac ove obitelji bio je za vrijeme Nikole Iločkog i njegovog sina Lovre. Nikola je bio mačvanski, slavonski i usorski ban te erdeljski vojvoda i bosanski kralj. S njegovim sinom Lovrom, iločkim hercegom koji je uspio zadržati moć obitelji završava povijest Iločkih 1524. godine. S obzirom da Lovro nije imao nasljednika, njegovi posjedi pripali su kralju.²²⁴

Ilokom su gospodarile i po njemu se nazivale, jedna za drugom, ali podrijetlom nepovezane dvije velikaške obitelji. Stariji iločki od roda Csák, izumrli malo poslije sredine 14. stoljeća i mlađi iločki koji su vrhunac doživjeli u dva posljednja naraštaja, za vrijeme već spomenutih Nikole i njegova sina Lovre.²²⁵ Posjedi ovih mlađih Iločkih koji pripadaju okviru teme su Wywar,²²⁶ Dubočac i Vrbova.²²⁷

---

²¹⁷ Andrić 2001, 122.

²¹⁸ Spominje se u izvorima kao Sclavus ili Tót što na mađarskom znači Slaven; Radić 2014, 7.

²¹⁹ Radić 2014, 11.

²²⁰ Neki smatraju da je Nikola prozvan Kont jer je u sukobima njegova uloga bila više diplomatska nego vojna, dok drugi smatraju da je nadimak dobio dok je kao kraljev poslanik boravio na papinskom dvoru u Avignonu (tal. conte=grof; fran. comte=grof), ova tumačenja su dvojbeni jer i drugi članovi koriste ovaj nadimak; Radić 2014, 14.

²²¹ Andrić 2001, 127; Andrić 2005, 38; Nikola Kont je tada bio pri kraju svog života.

²²² Andrić 2005, 38.

²²³ Radić 2014, 20.

²²⁴ Andrić 2001, 140; Andrić 2005, 38; Radić 2014, 27-68.

²²⁵ Andrić 2003, 83,84.

²²⁶ Novi Grad; Bösendorfer 1994, 125.

Grb

Izvorni grb Iločkih nam je poznat sa sačuvanih pečata od kojih je najstariji iz sredine 14. stoljeća, zatim s nadgrobnih ploča Nikole (1477.) i Lovre (1524). Na temelju analize grbova dokazano je srodstvo ovih Iločkih sa Orahovičkima.²²⁸ Nikola Kont je kao palatin ovjerio brojne dokumente sa svojim pečatom na kojem se nalazi štit s dvije vodoravne grede i krilatom anđelom (djevicom) iznad kacige.²²⁹ Grbovi Iločkih prikazini u ovom radu su grbovi s pečata. Prvi je najstariji, pojavljuje se na pečatima Nikole Konta iz 1359. te na pečatima i nadgrobnoj ploči Nikole Iločkog, dok su druga dva grba pronađena na nadgrobnoj ploči i pečatima Lovre Iločkog.²³⁰

U nakrivljenom štitu su dvije vodoravne grede, a ukras kacige je okrunjena djevica s krilima.

Slika 18. Grb obitelji Iločki s pečata Nikole Konta²³¹

Oba grba su raščetvorena, u prvom grbu, u heraldički desnom gornjem kutu nalaze se dva lava u dvonožnom raskoraku, okrenuti su jedan prema drugom i drže krunu. U heraldički lijevom gornjem kutu i heraldički desnom donjem kutu nalaze se dvije horizontalne grede. U

²²⁷ Bösendorfer 1994, 126; Marković 2002, 388.

²²⁸ Andrić 2001, 122.

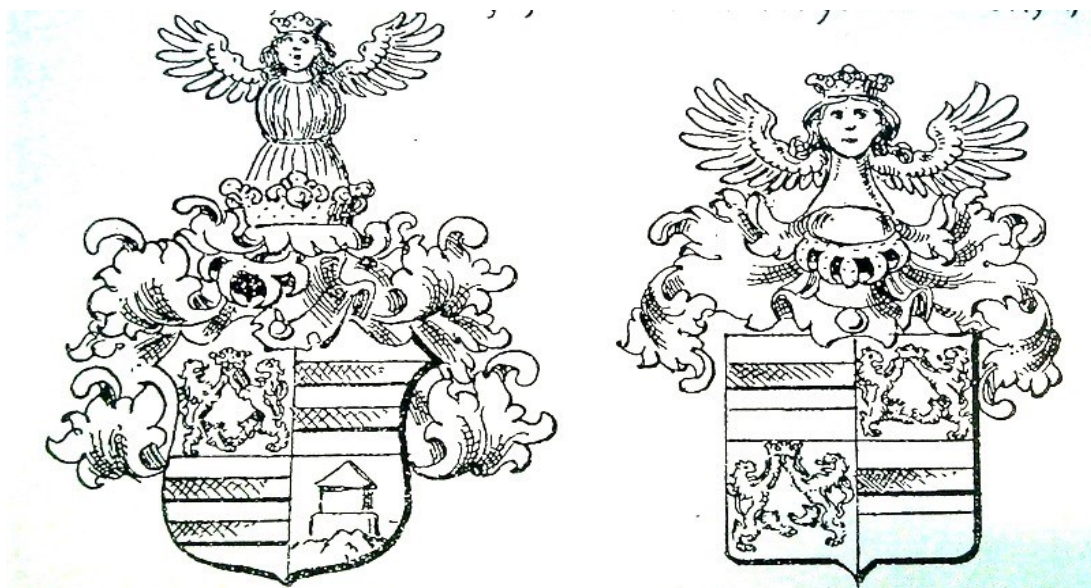
²²⁹ Andrić 2001, 129.; Radić 2014, 15.

²³⁰ Radić 2009, 146.

²³¹ Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab. 142.

heraldički lijevom donjnjem kutu nalazi se kula. Ukras kacige je kruna u kojoj stoji okrunjena djeвица s raširenim krilima. Drugi grb u heraldički desnom gornjem kutu i heraldički lijevom donjnjem kutu ima dvoje horizontalne grede, dok u heraldički lijevom gornjem kutu i heraldički desnom donjnjem kutu ima dva lava u dvonožnom raskoraku, okrenuti su jedan prema drugom i drže krunu. Ukras kacige je okrunjena djeвица s raširenim krilima.

Slika 19. Grb obitelji Iločki²³²

²³² Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab. 142.

4.10. Obitelj Jakušić

Slavonska obitelj za koju Bojničić navodi da je podrijetlom iz Vrbove u Požeškoj županiji i da je Franjo Jakušić 1560. godine zbog navale Turaka otišao u Mađarsku. U muškoj liniji su izumrli 1692. godine u Češkoj, posljednji član je bio Emerik Jakušić.²³³ Slovački autor Petar Sedlák pisao je o ovoj slavonskoj obitelji, ali on se više koncentrirao na kasnije razdoblje, odnosno kada je ova obitelj boravila na tlu današnje Slovačke. Za ranije razdoblje zna se za Ladislava Jakušića koji je 1451. godine kupio vlastelinstvo Kupša u Srbiji. Njegov predak bio je Jakuš ili Jakov od kojeg i potječe obiteljsko ime.²³⁴ Bösendorfer ih spominje kao srednje posjednike u srednjovjekovnoj Požeškoj županiji, Vrbovske, kojima pripadaju obitelji Jakuš i Kupša.²³⁵ Bösendorfer uz Jakušiće Vrbovske spominje posjede Jakšića Vrbovskih te samo Vrbovskih. S obzirom da ih vrlo često spominje jedne uz druge, može se zaključiti da se radi o istim obiteljima, odnosno različitim granama iste obitelji.

Posjeduju 11 do 12 sela u vrbovskoj okolini uz Ciglenik i Grabarje.²³⁶ Oryava ili Oryana u blizini Orljave, je njihov posjed od 1400. godine.²³⁷ 1469. godine Kopanica²³⁸ i Bukovljac, jugoistočno od Pleternice, posjedi Vrbovskih i Jakšića Vrbovskih.²³⁹ Predisynch, Pleternici na jug, među Ciglenikom, Malinom i Kujnikom, te Završje 1489. godine posjedi Jakšića Vrbovskih.²⁴⁰ Marković spominje u njihovom posjedu Banovce što se vidi po ispravi iz 1451. godine²⁴¹ te selo Malino koje je danas sraslo s Lužanima.²⁴²

---

²³³ Bojničić 1899, 75.

²³⁴ Sedlák 2007, 88.

²³⁵ Bösendorfer 1994, 121.

²³⁶ Bösendorfer 1994, 121.

²³⁷ Bösendorfer 1994, 145.

²³⁸ Bösendorfer 1994, 141.

²³⁹ Bösendorfer 1994, 131.

²⁴⁰ Bösendorfer 1994, 149.

²⁴¹ Marković 2002, 347.

²⁴² Marković 2002, 350.

Grb

Bojničić nam donosi tri grba ove obitelji, ali najraniji koji je i prikazan u ovom radu je iz 1607. godine, kada Jakušići više nisu bili na područje Slavonije. Grb je sačuvan s pečata Andrije Jakušića.²⁴³ Na dnu štita nalazi se planina s tri vrha, iz planine izlazi lik vuka, koji u svojim ustima drži janje. U gornjem desnom kutu nalazi se mjesec, a u gornjem lijevom kutu šestokraka zvijezda. Ukas kacige je lik iz štita.

Slika 20. Grb obitelji Jakušić Vrbovski²⁴⁴

---

²⁴³ Bojničić 1899, 75.

²⁴⁴ Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab. 53.

4.11. Obitelj Kaštelanović

Plemićki rod čije članove možemo pratiti od 14. do 17. stoljeća. Imali su posjede u srednjovjekovnoj Križevačkoj i Zagrebačkoj županiji. Ime su dobili po svom matičnom posjedu Sveti Duh (Szentlélek), zapadno od Daruvara. Brojni članovi ove obitelji su obnašali dužnost banova.²⁴⁵ Utemeljitelj obitelji je Petar zvan Kaštelan od Svetog Duha,²⁴⁶ koji je u Hrvatsko-Ugarsko Kraljevstvo došao iz Italije kao vitez kralja Karla I. Anžuvinskog. Njemu je obitelj njegove žene, moćni rod Pakrački, darovala posjed Sveti Duh s pet sela.²⁴⁷ Najstariji Petrov sin Ladislav utemeljio je stariju granu Kaštelanovića, koja je postojala do prve polovice 17. stoljeća. Njegov mlađi brat Stjepan Adam osnovao je mlađu granu koja se u muškoj lozi ugasila u prvoj polovici 16. stoljeća.²⁴⁸

Kralj Žigmund darovao je 1389. godine Ladislavu, Petrovu sinu, udjele u posjedima Završje i Rozačnik.²⁴⁹ Ladislav je od 1381. do 1382. godine obnašao dužnost požunskog podžupana i kaštelana. 1403. godine od kralja su dobili posjede Svetačkih, Svetačje, Bijelu Stijenu i Sirač, ali nakon dvije godine ostao im je samo ovaj potonji.²⁵⁰ Sirač je ostao u vlasništvu Kaštelanovića sve do dolaska Osmanlija.²⁵¹ Ladislav III. je bio oženjen Anom, kćeri Ivana od Provča (Prvča kraj Nove Gradiške), te se 1465. godine sporio s Berislavićima Grabarskim oko imanja svoga tasta.²⁵² Kaštelanovići se posljednji put spominju 1654. godine kada kralj Ferdinand daruje neke njihove posjede u Zagrebačkoj županiji koji su bili u njihovom vlasništvu.²⁵³

Grb

Za grb obitelji Kaštelanović nam nije poznato vrijeme nastanka, ali mogao bi pripadati starijim grbovima zbog svoje jednostavnosti. Grb čini vertikalno raskoljeni štit koji na heraldički desnoj strani u zlatnom polju prikazuje polovicu crnog orla koji u kljunu drži

---

²⁴⁵ Maček, Jurković 2009, 23.

²⁴⁶ Maček, Jurković 2009, 24.

²⁴⁷ Maček, Jurković 2009, 34.

²⁴⁸ Maček, Jurković 2009, 35.

²⁴⁹ Prema Bösendorferu Roždanik. Bösendorfer 1994, 84.

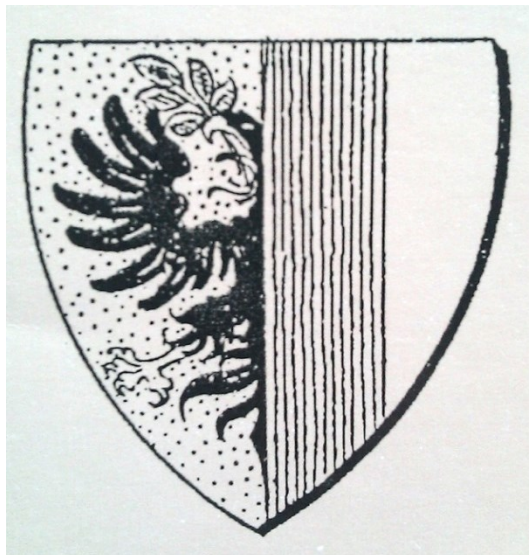
²⁵⁰ Andrić 2009, 149, 150.

²⁵¹ Klaić 1913, 27.

²⁵² Andrić 2009, 150.

²⁵³ Andrić 2009, 152.

grančicu s pet zelenih listova, a na heraldički lijevoj strani štit je opet vertikalno podijeljen na dvije grede, heraldički desno je crvena, a heraldički lijevo bijela greda.

Slika 21. Grb obitelji Kaštelanović²⁵⁴

Slika 22. Grb obitelji Kaštelanović²⁵⁵

---

²⁵⁴ Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab. 59.

²⁵⁵ Slika preuzeta iz Kekez 2010, 133. (reprodukciju izradio Krešimir Kovačec)

4.12. Obitelj Keglević

Hrvatska plemićka obitelj iz plemena Prkalj²⁵⁶ koja je zbog osmanske opasnosti s područja srednjovjekovne Kninske županije došla na područje srednjovjekovne Zagrebačke, Varaždinske i Križevačke županije. Najpoznatija grana obitelji je Bužimski, s posjedima u Zagrebačkoj županiji, koja je početkom 20. stoljeća izumrla.²⁵⁷

1322. godine se prvi put u izvorima spominje pleme Prkalj zbog spora oko nekog zemljišta. Tada to pleme nema nikakvu stalešku oznaku, ali 1358. godine kada se spominju članovi tog plemena Kegalj i Martin, oni su nobiles i pripadaju nižem plemstvu.²⁵⁸ Kegal ili Kegalj je rodonačelnik prema kojem je došlo do promjene prezimena, pa se nakon 1412. godine spominje isključivo prezime Keglević.

Na prijelazu iz 14. u 15. stoljeće najistaknutiji član obitelji bio je Stjepan, koji je 1396. godine od hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga bana Nikole II. Gorjanskoga, a 1412. godine od kralja Žigmunda Luksemburškog dobio potvrdu plemićkih povlastica.

Petar II. Keglević je početkom 16. stoljeća znatno proširio obiteljske posjede i njihovo središte premjestio u današnje Hrvatsko zagorje na područja Krapine, Kostela i Lobora u Varaždinskoj županiji, Blinja u Zagrebačkoj te 1524. godine Bijele Stijene u Križevačkoj.²⁵⁹ Petar 1540. godine napušta Bijelu Stijenu, a 1543. utvrdu Bijelu Stijenu osvajaju Osmanlije.²⁶⁰ Petar je bio kapetan Kaniže (Kanisze), a poginuo je 1602. godine u okršaju kod Cernika.²⁶¹

---

²⁵⁶ Prema Raukaru je pleme Prkalj (generatio Perkal), dok je prema Duišinu pleme Perkli. Cijelo rodoslovlje obitelji Keglević je prikazao Duišin u Glasniku heraldike 1937, God. 1, br.2, 8, 9.

²⁵⁷ Majnarić, Katušić 2009, 227.

²⁵⁸ Raukar 1997, 203.

²⁵⁹ Majnarić, Katušić 2009, 228.

²⁶⁰ Ivanušec 2013, 12.

²⁶¹ Majnarić, Katušić 2009, 229.

Grb

Bojničić navodi da je grb Keglevića bio uvijek krivo prikazan dok ga on u svom djelu nije prikazao prema originalnoj diplomi. U modrom štitu, na dnu štita crvene boje presječenom dvjema vodoravnim srebrnim gredama, stoje dva uspravna okrunjena lava okrenuta jedan prema drugome te skupa drže uspravan mač s oštricom prema gore na kojoj se nalazi zlatna kruna. Ukraša su tri okrunjene kacige. Iz krune prve i treće kacige raste uspravan lav okrenut prema drugoj kacigi. Na kruni druge kacige stoji turnirsko koplje okrenuto vrhom prema gore o koje je ovješena zastava u bojama štita, a drže ga lavovi s prve i treće kacige. Plašt je modro-zlatan, zlatno-srebrn i crveno-srebrn.

Slika 23. Grb obitelji Keglević²⁶²

²⁶² Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab. 60.

Slika 24. Kameni grb obitelji Keglević²⁶³

---

²⁶³ Slika preuzeta iz HBL 2009, 227.

4.13. Obitelj Korodi

U domaćoj literaturi za ovu obitelj se koriste različiti oblici obiteljskog imena, prema mađarskom nazivu Kórógy, kao što su Korodi, Korodvarski, Kolodvarski. Pridjevak dolazi od posjeda Korod (Kórógy), na kojem su u 13. stoljeću podignuli nizinsku utvrdu. Ostaci te utvrde se nalaze blizu sela Ivanovca južno od Osijeka. Glavninu posjeda imali su u Vukovskoj i Baranjskoj županiji. Potomci su Filipa I, jednoga od trojice sinova kneza Kleta (Keled). Držao je posjed Orljavac u Požeškoj županiji, stečen darovnicom kralja Bele IV, i poginuo u tatarskoj provali 1241.²⁶⁴

Kao gospodari većega dijela Osijeka, Filip IV. i Ladislav II., sporili su se u razdoblju od 1351. do 1353. godine s cistercitskom opatijom iz Cikádora (Tolnska županija) oko različitih prihoda. O Filipu IV. se malo zna, ali čini se da njemu pripada nadgrobna ploča od crvenoga mramora, čiji ulomci su pronađeni 1960. i 1993. godine uz franjevačku crkvu Svetoga Križa u osječkoj Tvrđi. Ploča prikazuje grb Korodskih, a gotički natpis uz rubove govori o plemiću Filipu *de Korog* koji je umro 1394. godine.²⁶⁵ Posljednji muški član obitelji bio je Gašpar koji je umro oko 1471./1472.²⁶⁶

Prema različitim autorima obitelji Korodski pripadali su ovi posjedi u današnjoj Brodsko-Posavskoj županiji: Tomica,²⁶⁷ Orljava,²⁶⁸ Nevna,²⁶⁹ Korduševci, Andrijevc.²⁷⁰

Grb

Prvi grb je prema Bojničiću pečat Vilima iz 1434. godine. Štit je raščetvoren i kvadriran crvenim i bijelim poljima, a ukras kacige čini paunovo perje. Drugi grb je prema nadgrobnoj ploči Filipa Korodi iz 1394. godine. Razlika je jedino u ukrasu kacige, na drugom grbu je to lik psa.

---

²⁶⁴ Andrić 2009, 632.

²⁶⁵ Andrić 2009, 633.

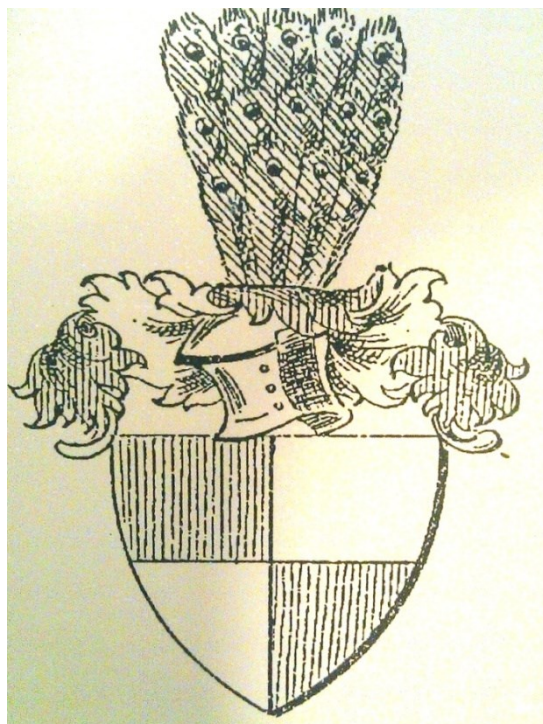
²⁶⁶ Andrić 2009, 635.

²⁶⁷ Mesić 2000, 14; Rupert 2013, 71.

²⁶⁸ Buturac 1984, 19; Bösendorfer 1994, 121, 123; Mesić 2000, 14.

²⁶⁹ Buturac 1984, 22; Mesić 2000, 14.

²⁷⁰ Bösendorfer 1994, 174, 180.

Slika 25. Grb obitelji Korodi²⁷¹

Slika 26. Nadgrobna ploča Filipa Korodškog datirana u 1394. godinu i rekonstrukcija prepostavljenog grba u boji²⁷²

²⁷¹ Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab. 66.

²⁷² Slika preuzeta iz Radić 2009, str. 150, sl. 37. (rekonstrukciju izradila Sanja Vehabović)

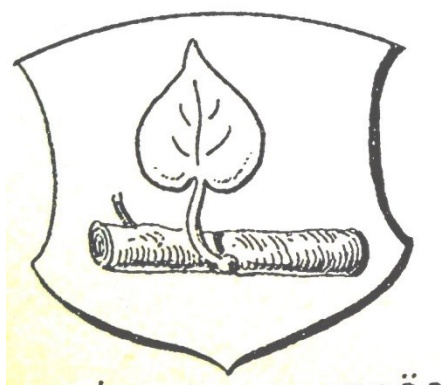
4.14. Obitelj Pakoš

Ova obitelj je iz roda Ratold. Rodonačelnici ovog roda su bili Ratold i Oliver koji su s područja Italije za vrijeme Kolomana došli na područje Ugarske. 1345. godine dobili su posjed Pakoš u Tolnskoj županiji od kralja Ludovika I. po kojoj su i dobili ime.²⁷³ U 15. stoljeću ova obitelj je obnašala dužnost u Požeškoj županiji. Više su bili vezani za svoje posjede u Ugarskoj, rijetko su bili prisutni na hrvatskim prostorima i rijetko su pokazivali interes za događaje na ovim područjima.²⁷⁴ Obitelj je izumrla krajem 17. ili početkom 18. stoljeća.

Prema Bösendorferu posjedovali su orljevsko vlastelinstvo i Stari Grad.²⁷⁵

Grb

Grb obitelji sačuvan nam je s pečata iz 1525. godine s inicijalima biskupa Blasiusa i s pečata iz 1568. godine s inicijalima Hioba Pakoša.²⁷⁶ Bojničić donosi još dva prikaza grba ove obitelji, koji su također prikazani u radu. Druga dva grba prikazuju grb obitelji s kraja 17. stoljeća. Na prvom grbu je horizontalno položeno deblo lipe iz kojeg je izrastao list.

Slika 27. Grb obitelji Pakoš²⁷⁷

²⁷³ Bojničić 1899, 138.

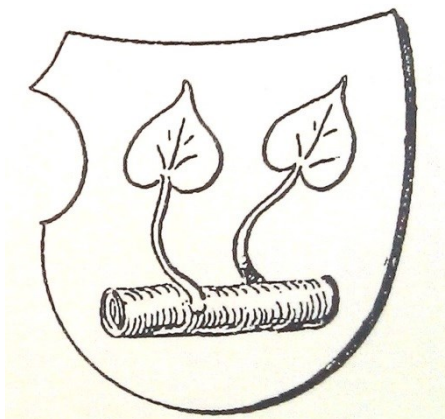
²⁷⁴ Pálosfalvi 2012, 27.

²⁷⁵ Bösendorfer 1994, 121.

²⁷⁶ Bojničić 1899, 138.

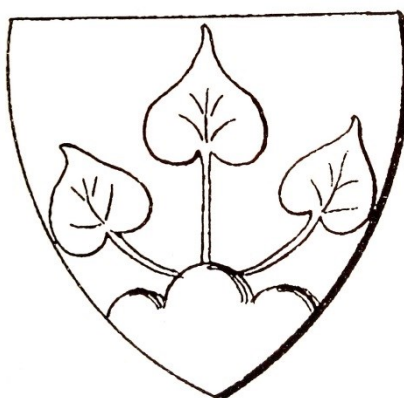
²⁷⁷ Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab. 100.

Horizontalno položeo deblo iz kojeg rastu dva lipina lista.

Slika 28. Grb obitelji Pakoši²⁷⁸

Na dnu štita nalazi s brdo s tri vrha, iz najvišeg vrha izlaze tri lipina lista.

Slika 29. Grb obitelji Pakoši²⁷⁹

---

²⁷⁸ Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab. 100.

²⁷⁹ Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab. 100.

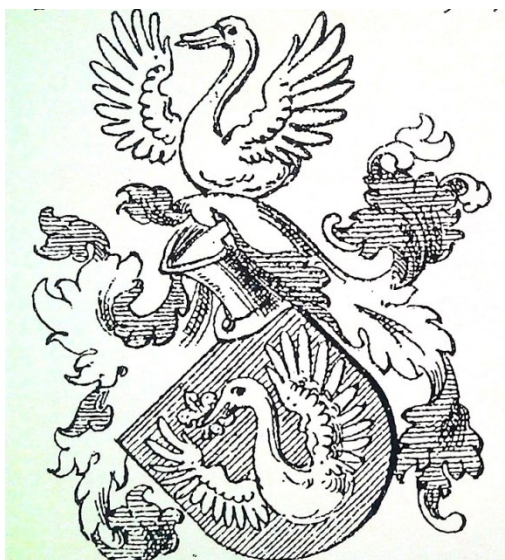
4.15. Obitelj Rozgonyi

Prvi član obitelji koji se spominje je bio palatin Renold koji se u dokumentima javlja od 1259. do 1291. godine. Njegovi potomci su dobili utvrdu Rozgonyi prema kojoj je obitelj preuzela ime, najvjerojatnije u 14. stoljeću. U muškoj lozi izumrli su sa Stjepanom 1513. godine.²⁸⁰

Gašpar Korođski se oko 1467. godine zaručio s Apolonijom, kćeri glavnog tavernika i bivšeg erdeljskog vojvode Ivana Rozgonyija. Do kraja te godine Elizabeta, Gašparova majka predala je Rozgonyima utvrde Drenovac, Orljavac, Stari Grad, Nevnu te Tomicu. Darivanje je možda bila posljedica oduzimanja posjeda Gašparu od strane kralja jer je napustio zaručnicu Apoloniju. 1471. godine je umro Ivan Rozgony.²⁸¹

Grb

Bojničić nam donosi dva grba ove obitelji. Prvi grb donosi nakrivljeni štit u kojem se nalazi labud raširenih krila s cvijetom u kljunu. Bojničić predlaže da je cvijet možda ljiljan. Ukas kacige je lik iz štita, ali bez cvijeta u kljunu.

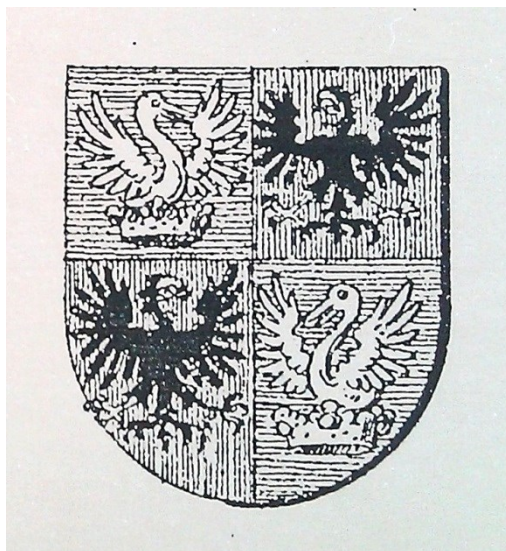
Slika 30. Grb obitelji Rozgonyi²⁸²

²⁸⁰ Bojničić 1899, 138.

²⁸¹ Bösendorfer 1994, 120, 121, 159; Andrić 2009, 634, 635.

²⁸² Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab. 115.

Drugi grb nam je sačuvan s pečata Osvalda Rozgonyija iz 1460. godine. Grb je raščetvoren. U gornjem heraldički desnom i donjem heraldički lijevom kutu nalazi se lik labuda raširenih krila koji stoji na kruni, dok je u gornjem heraldički lijevom i donjem heraldički desnom kutu lik orla također raširenih krila.

Slika 31. Grb obitelji Rozgonyi²⁸³

---

²⁸³ Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab. 115.

4.16. Obitelj Svetački

Klaić smatra da su nesumnjivo pridjevak Svetački dobili prema posjedu, kojeg on prema izvorima smješta na područja današnje Novske, Pakraca i Daruvara.²⁸⁴ Taj posjed se javlja pod različitim imenima, na hrvatskom je poznat kao Svetačje,²⁸⁵ a obitelj je najvjerojatnije pridjevak preuzela 1350. godine.²⁸⁶ Prije nego što koriste pridjevak Svetački ova obitelj se spominje kao Tiboldovići (de genere Thybold), prema svom rodonačelniku koji je u 10. stoljeću došao iz Njemačke u Ugarsku.²⁸⁷

Klaić piše da je moguće da je Theobaldus, šimežki župan koji se spominje za vrijeme Kolomana, obnašao bansku čast u Hrvatskoj i da je već on držao posjed Svetačje.²⁸⁸ Prvi član obitelji od kojeg se može pratiti genealogija je Budur, iz prve polovice 13. stoljeća, koji je posjede podijelio svojim sinovima, tako da su mlađa trojica dobila Svetačje.²⁸⁹ Klaić donosi i ponešto izmijenjeno rodoslovlje obitelji Tiboldovića koje je sastavio mađarski povjesničar J. Karácsonyi prema ispravi iz 1231. godine, s time da je Klaić koristio i ispravu iz 1250. godine, ali ta stranica nedostaje u knjizi koju sam koristila.²⁹⁰

Krajem 14. i početkom 15. stoljeća kralj Svetačkima oduzima neke posjede zbog nevjerništva, tako da je 1389. godine vlasnikom posjeda Rosachnyk i Završje postala obitelj Kaštelanović, 1392. godine obitelj Kanižaj je preuzela Svetačje, Lješnicu i Styrch, a 1403. Svetačje, Bijela Stijena i Sirač postaju posjedi Kaštelanovića.²⁹¹ 1460. godine Ladislav IV. obnašao je dužnost slavonskog banovca i križevačkog župana.²⁹² Za vrijeme borbi za prijestolje između Ferdinanda Habsburškog i Ivana Zapolje, Svetački se uz Petra Keglevića, Ivana Kaštelanovića i Ivana Alapića spominju na strani Ferdinanda., ali 1529. članovi obitelji su se podijelili između ova dva kandidata.²⁹³

Kada je jajačka banovina pala pod osmansku vlast 1528. godine, posjedi Svetačkih bili su sve više izloženi Osmanlijama. Još veća opasnost im prijeti kada Osmanlije osvajaju 1530. godine Kobaš na Savi.²⁹⁴ Plemići Svetački su kao i ostali slavonski i hrvatski plemići

---

²⁸⁴ Klaić 1913, 2.

²⁸⁵ Granice posjeda Svetačje su bile Sava na jugu, Lijesnica (današnja Slobostina) na istoku, Pakrac na sjeveru te potok Velika (Subotska) na zapadu. Matković, 2013, 16.

²⁸⁶ Klaić 1913, 3, 4; ugarski i hrvatski plemići su u to vrijeme uzimali pridjevke po posjedima.

²⁸⁷ Klaić 1913, 4; Pálosfalvi 2012, 230.

²⁸⁸ Klaić 1913, 7.

²⁸⁹ Klaić 1913, 7, 8; Pálosfalvi 2012, 231.

²⁹⁰ Klaić 1913, 8.

²⁹¹ Klaić 1913, 21-24.

²⁹² Klaić 1913, 29.

²⁹³ Klaić 1913, 49, 50.

²⁹⁴ Klaić 1913, 51.

uspješno sudjelovali u obrani od Osmanlija, ali 1536. godine Osmanlije su osvojili čitavu Požešku županiju.²⁹⁵ 1540. godine Krištofor II. Svetački je prebjegao Turcima i predao im svoje posjede. Ostali članovi ove obitelji otišli su u Križevačku i Zagrebačku županiju.²⁹⁶ Po muškoj liniji Svetački su izumrli u Hrvatskoj i Slavoniji, odnosno kako Klaić naglašava u kršćanskoj Hrvatskoj i Slavoniji, na početku 17. stoljeća. Potomci Krištofa II. Svetačkog su se održali u osmanskoj Slavoniji, te su obnašali dužnosti begova u cerničkom i požeškom sandžaku.²⁹⁷

1294. godine u posjedu Svetačkih spominju se Lješnica ili Slobodno Selo, Cyrkueniche (Cirkvenice) i Rosech (Rasosa).²⁹⁸ 1343. godine tijekom diobe posjeda spominju se: Doljnje Svetačje sa strane Save; Gornje Svetačje na sjeveru (Benkovac, Lješnica); posjedi blizu grada Bijele Stijene sa strane Banova potoka; Posjedi blizu grada Bijele Stijene sa strane Lješnice; posjedi Belavowch (Belanowcz) i Cosech (Rosech ili Rosachnik) nasuprot posjedi Cerkwencyza i Imenzky; Posjed Javorje (Janorya, ne zna se gdje se nalazi); Posjed Sirač; posjed Završje. S obzirom na ogromne posjede koje su imali, u to vrijeme preuzimaju i pridjevak Svetački po Svetačju.²⁹⁹ Utvrda Bijela Stijena spominje se prvi put 1332. godine kada je u vlasništvu Svetačkih. 1453. godine kralj Ladislav daruje Bijelu Stijenu Ivanu Hunjadiju i od tada do osvajanja Osmanlija 1543. godine ova utvrda je često mijenjala vlasnike (Brankovići, Berislavići Grabarski, Banffy Donjolendavski, Keglević).³⁰⁰

---

²⁹⁵ Klaić 1913, 52, 53.

²⁹⁶ Klaić 1913, 57, 58.

²⁹⁷ Klaić 1913, 62.

²⁹⁸ Klaić 1913, 11; Mažuran 1979, 144.

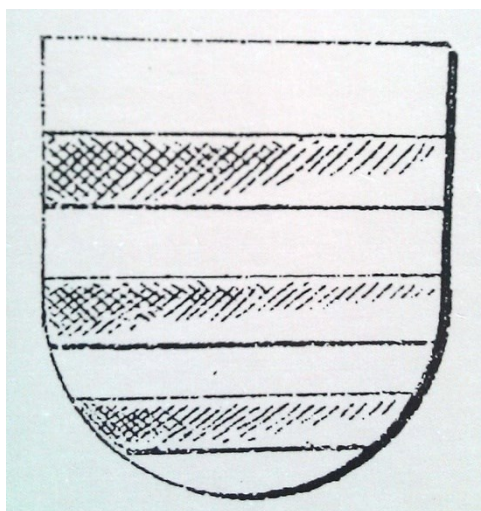
²⁹⁹ Klaić 1913, 18, 19.

³⁰⁰ Zirdum 2001, 164; Ivanušec 2013, 12.;

Grb

Grb Svetačkih poznat nam je iz Bojničićeve djela *Der Adel von Kroatien und Slavonien* gdje je objavljena rekonstrukcija grba s pečata Mihaela de Zempche iz 1543. godine. Grb se sastoji od štita kojeg presijecaju tri horizontalne grede. Boje, nakit i ukras štita nisu nam poznati.

Slika 32. Grb obitelji Svetački³⁰¹

---

³⁰¹ Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab. 151.

4.17. Obitelj Tamásy

Već je spomenuto da je ova obitelj nastala iz grane Gising, roda Héder. Pojedini članovi obavljaju dužnost požeškog župana. To su Ladislav i Henrik³⁰² koji su ujedno i posljednji članovi obitelji. Oko njihovih posjeda spore se Lorandi i Héderváry, a Podvrško traže Ladislav Gorjanski i Nikola Iločki. Pobjedili su Héderváry.³⁰³

U srednjovjekovnoj Požeškoj županiji držali su Gornje i Donje Podvrško, Gornja i Donja Ljupina,³⁰⁴ Zagrebac³⁰⁵ te Gornju i Donju Koprivnicu.³⁰⁶ Oko 1411. godine Podvrško zajedno s utvrdom je prešao u ruke velikaša Ivana Tamásy.³⁰⁷ 1439. godine Đuro iz Podvršja svjedoči pred Požeškim kaptolom da su posjedi Gornje i Donje Podvršje, Donja Ljupina, Kremošćica, Zagrebac, Gornja i Donja Koprivna za života erdeljskog vojvode Ivana Tamásyja predani njegovim sinovima Ladislavu i Henriku.³⁰⁸ Kao što je spomenuto kada su posljednji članovi ove obitelji Ladislav i Henrik umrli bez nasljednika, prema ugovoru o nasljeđivanju naslijedili su ih Hédervári 1444. godine.³⁰⁹ Nakon brojnih borbi za navedene posjede Hédervári su Podvrško konačno preuzeli 1464. godine.³¹⁰

---

³⁰² Ladislav je bio požeški župan od 1432. do 1437. godine, a Henrik 1443. i 1444. godine; Karbić 2003, 72.

³⁰³ Karbić 2003, 73; Karbić 2009, 251, 252; Ivanušec 2013, 14.

³⁰⁴ Donja Ljupina je danas Ljupina, a Gornja Opatovac; Zirdum 2001, 65; Karbić 2003, 73.

³⁰⁵ Sjeverozapadno od Podvrškog; Karbić 2003, 73.

³⁰⁶ Gornja i Donja Koprivnica je danas Požeška Koprivnica; Bösendorfer 1994, 121, 124; Buturac 1995, 91; Karbić 2009, 251; Ivanušec 2013, 14.

³⁰⁷ Ivanušec 2013, 14.

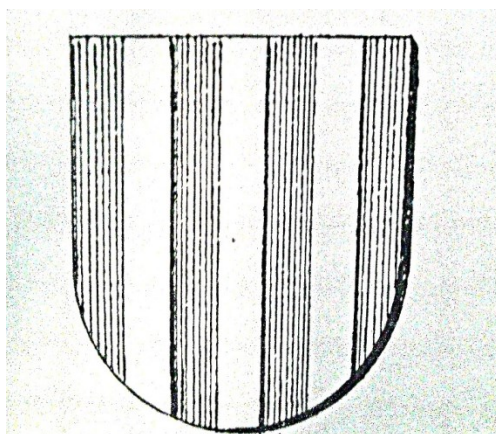
³⁰⁸ Andrić 2005, 91.

³⁰⁹ Andrić 2005, 237.

³¹⁰ Bösendorfer 1994, 124; Andrić 2002, 475.

Grb

Bojničić je u svom djelu *Der Adel von Kroatien und Slavonien* prikazao grb prema pečatu Ivana iz 1408. godine. U štitu tri usporedne grede.

Slika 33. Grb obitelji Tamásy³¹¹

---

³¹¹ Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab. 136.

4.18. Obitelj Treutel

Nikola Treutel je 1324. godine dobio Nevnu, a nekoliko godina poslije stekao je Tomicu s 11 sela, Česnek, Borošćan i Stari Grad s pripadajućim selima, zapadni dio Pake, Ruševo sa zaseocima Ravan, Baćin Dol, Čašljevc, Zagrabovci i Ribnjak. Ženidbom je stekao Orljavicu koja je imala 13 sela time je obitelj Treutel postala najbogatija plemićka obitelj u Požeškoj županiji.³¹² Posljednji potomak ove obitelji je Nikola, požeški župan koji je umro 1422. godine. On, ali i cijela obitelj je bila vjerna kralju Žigmundu Luksemburškom, dok je potomci pokušavao obnoviti kraljevski vlast u Požeškoj županiji. Za nagradu su dobivali posjede.³¹³ Nije imao sinova, tako da je kćerima ostavio svoje veliko nasljedstvo, jedna od njih se udala za Petra Čeha Levanjskog (1400.-1443.) mačvanskog bana i erdeljskog vojvodu.³¹⁴ 1422. godine kada su Treuteli izumrli dolazi do dužeg parničenja oko posjeda Stari Grad. Iz te isprave saznajemo da su tom posjedu pripadali: Tekići, Zahorovci, Migalovci, Kočanovci, Hvalkovci i Slatinik.³¹⁵

---

³¹² Bösendorfer 1994, 120.

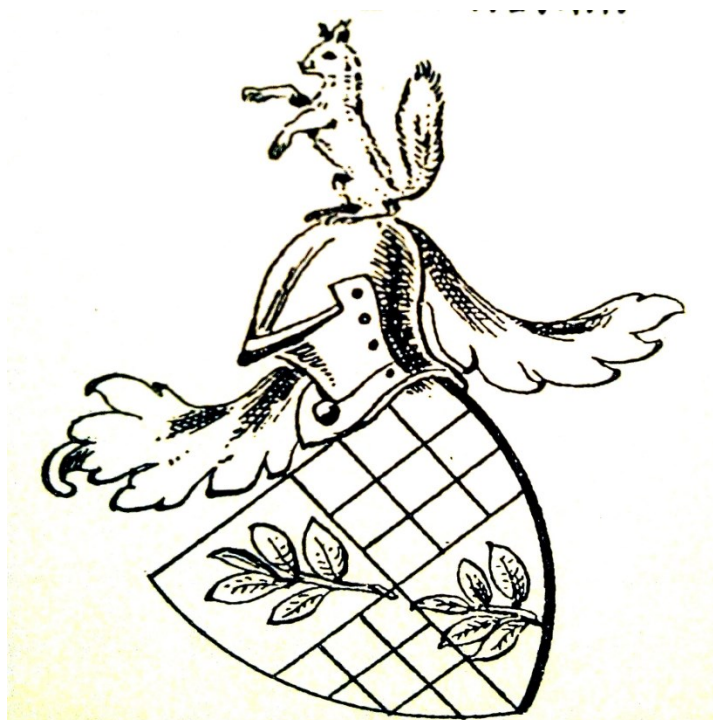
³¹³ Andrić 2009, 61,

³¹⁴ Buturac 1984, 16, 17; Bösendorfer 1994, 120.

³¹⁵ Marković 1994, 68; Bösendorfer 1994, 127.

Grb

Grb nam je poznat s pečata Nikole Treutela iz 1404. godine. Sastoji se od nakrivljenog raščetvorenog štita. U gornjem heraldički desnom i donjem heraldički lijevom dijelu nalaze se grančice, a u gornjem heraldički lijevom i donjem heraldički desnom dijelu nalaze se kockasta polja 3*3. Ukas kacige je vjeverica.

Slika 34. Grb obitelji Treutel od Nevne³¹⁶

³¹⁶ Slika preuzeta iz Bojničić 1899, tab. 141.

5. Suvremeni grbovi

Ovo poglavlje će obraditi neke suvremene odnosno današnje grbove koji su indirektno povezani s temom rada. Ukratko će se dati pregled nastanka grbova dva jedina grada u Brodsko-posavskoj županiji, Slavonskog Broda i Nove Gradiške. Veći prostor u ovom poglavlju dati će se današnjim grbovima gradova i općina koji ne pripadaju prostoru Brodsko-posavske županije, ali čiji je izgled u potpunosti ili djelomično preuzet s grbova plemićkih obitelji o kojima je bila riječ u ovom radu.

5.1. Grb grada Slavonskog Broda

Slavonski Brod je svoj najstariji gradski grb dobio kao vojni komunitet u sklopu Hrvatsko-slavonske vojne granice, krajem 18. i početkom 19. stoljeća. Nastariji sačuvani prikaz ovoga grba imamo iz 1820. godine.³¹⁷ Glavni dominirajući lik na grbu grada Slavonskog Broda je čaplja. Čaplja je heraldički simbol budnosti i bila je zastupljena u grbovima plemstva i gradova na granici, pogotovo prema Osmanskom Carstvu.³¹⁸ U opisu grba Broda čaplja je ponekad bila zamijenjena za ždrala. Prema Zmajiću ova dva heraldička lika, čaplja i ždral se teško razlikuju. Autor današnjeg grba grada Slavonskog Broda, Zvonimir Lončarić, je kao početnu točku uzeo grb iz razdoblja slobodne vojne općine, gdje čaplja gleda heraldički lijevo te s laganom stiliziranom valovitom crtom kao rijekom Savom.³¹⁹ Današnji grb grada Slavonskog Broda prihvaćen je 1995. godine.

---

³¹⁷ Pandžić 1994, 29.

³¹⁸ Kekez 2009, 66.

³¹⁹ Pandžić 1994, 30.

U plavom štitu iznad srebrne valovite grede nalazi se zlatna čaplja okrenuta heraldički desno. Čaplja u kljunu ima ribu, a u desnoj podignutoj nozi drži svitak. U gornjem heraldički desnom kutu štita nalazi se srebrni polumjesec, a u gornjem heraldički lijevom kutu nalazi se pet zlatnih šestokrakih zvijezda u dva reda, u gornjem redu su tri, a u donjem dvije zvijezde.

Slika 36. Današnji grb grada Slavonskog Broda³²⁰

---

³²⁰ Slika preuzeta s internet stranice: <http://zeljko-heimer-fame.from.hr/hrvat/hr-sb1.html#hr-sb-sb> ; slika preuzeta 15.5. 2015.

5.2. Grb grada Nove Gradiške

Grad Nova Gradiška osnovan je 1. svibnja 1748. godine za vrijeme apsolutizma Marije Terezije, a 1756. godine započela je izgradnja jednobrodne, kasnobarokne crkve sv. Terezije koja se nalazi na današnjem grbu grada.³²¹ Današnji grb grada Nove Gradiške prihvaćen je 1995. godine.

U plavom štitu iznad srebrne grede nalazi se zlatna crkva, kojoj se i s heraldički lijeve i s heraldičke desne strane nalazi zlatna zgrada.

Slika 37. Grb grada Nove Gradiške³²²

---

³²¹ Kekez 2009, 48.

³²² Slika preuzeta s internet stranice: <http://zeljko-heimer-fame.from.hr/hrvat/hr-sb1.html#hr-sb-ng> ; slika preuzeta 15.5.2015.

5.3. Suvremeni grbovi po uzoru na srednjovjekovne plemićke obitelji

Od grbova obitelji koje su obrađene u ovom radu jedino se grb obitelji Čupora, Gorjanski i Iločki koristi u nešto izmijenjenom obliku na suvremenim grbovima gradova i općine. Grb obitelji Čupora je poslužio kao uzor suvremenom grbu grada Kutine, grb obitelji Gorjanski je uzor grbu općine Gorjani, a grb obitelji Iločki je uzor grbu grada Iloka. Neki suvremeni grbovi općina i gradova i unutar Brodsko-posavske županije i izvan nje sadrže određene likove i elemente koji se mogu naći na grbovima srednjovjekovnih plemićkih obitelji, ali ne može se tvrditi da su ti suvremeni grbovi dizajnirani po uzoru na srednjovjekovne plemićke obitelji.

Današnji grb grada Kutine dizajnirao je Miroslav Šutej 1993. godine po uzoru na srednjovjekovni grb plemićke obitelji Čupora Moslavačkih. Suvremeni grb grada Kutine od grba obitelji Čupor razlikuje se jedino po nedostatku kacige, ukrasa kacige i plašta odnosno po elementima koji se u suvremenom grbu pojavljuju iznad štita.

Štit je plave boje, a na njemu se nalazi zlatom obrubljeni romb u kojemu su crvena i srebrna polja (4*4). Na vrhu kvadrata sjedi srebrna svraka. Iznad štita je bijeli šal sa zlatnim resama i dva hrastova lista. Lik svrake simbolizira stremljenje bogatstvu.³²³

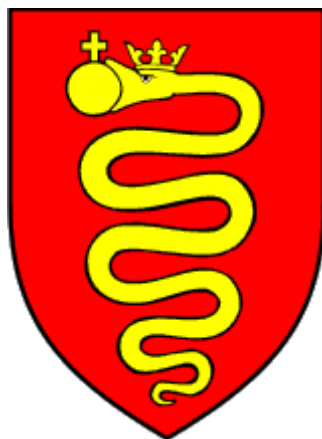
Slika 38. Grb grada Kutine³²⁴

---

³²³ Kekez 2009, 42.

Grb općine Gorjani dizajnirala je tvrtka Heraldic Art d.o.o. 2004. godine po uzoru na grb obitelji Gorjanski. Grb i boje grba srednjovjekovne obitelji Gorjanski poznate su nam s grbovnice palatina Nikole Gorjanskog. Jedina razlika je što je štit u grbu obitelji Gorjanski modre boje.

U crvenom štitu, zlatna okrunjena zmija s jabukom u ustima, presavijena osam puta i okrenuta heraldički u desnu stranu.

*Slika 39. Grb općine Gorjani*³²⁵

Grb grada Iloka u suvremenom obliku je dizajniran 2000. godine od strane tvrtke Heraldic Art d.o.o. Povijesni grb potječe iz 1525. godine iz Iločkog statuta, gdje ga je naslikao Julije Klović.³²⁶ Iako grb grada Iloka nije doslovno preslikan grb obitelji Iločki, on sadrži dva uspravna lava koji stoje na stražnjim nogama, okrenuti jedan prema drugom i pridržavaju kulu čiji vrh podsjeća na krunu. Na pečatima Lovre Iločkog raščetvoreni grb u svoja dva polja prikazuje lavove na sličan način, a lavovi drže krunu. Ako uzmemo u obzir da je izvorni grb u Iločkom statutu nastao 1525. godine, godinu nakon što je umro Lovro Iločki, posljednji iz obitelji, ne bi bilo čudno da je grb napravljen po uzoru na grb obitelji Iločki.

U plavom polju na zelenoj podlozi prikazana je srebrna kula sa zlatnim vratima, crnim prozorom te kruništem. Kulu sa svake strane pridržava po jedan lav koji stoji na stražnjim nogama. Lavovi imaju uspravan rep i isplažen crveni jezik. U oba gornja kuta štita nalazi se po jedan srebrni štit.

³²⁴ Slika preuzeta s internet stranice: <http://zeljko-heimer-fame.from.hr/hrvat/hr-sk1.html#hr-sk-kt> ; slika preuzeta 15.5.2015.

³²⁵ Slika preuzeta s internet stranice; <http://zeljko-heimer-fame.from.hr/hrvat/hr-os2.html#hr-os-go> ; slika preuzeta 15.5.2015.

³²⁶ Kekez 2009, 34.

Slika 40. Grb grada Iloka³²⁷

---

³²⁷ Slika preuzeta s internet stranice: <http://zeljko-heimer-fame.from.hr/hrvat/hr-vu1.html> ; slika preuzeta 15.5.2015.

6. Zaključak

Cilj rada bio je prvenstveno prikazati i analizirati grbove obitelji, ali i izložiti kratku povijest obitelji koje su tijekom razdoblja od 13. do 16. stoljeća imale posjede na području današnje Brodsko-posavske županije. Iako je tijekom istraživanja pronađeno puno više obitelji koje su posjedima bile vezane za navedeno područje, u radu je prikazana samo 21 obitelj, jer za ostatak nije poznat ili nije pronađen grb obitelji. Dvije obitelji, Berislavići Grabarski i Deževići Cernički, obje podrijetlom iz roda Borić imale su svoja sjedišta odnosno matične posjede na području Brodsko-posavske županije. Osim ove dvije obitelji još samo obitelj Zapolja ima središte unutar Brodsko-posavske županije. Ostale obitelji matične posjede imaju izvan navedenog prostornog okvira, ali su drugi posjed ili posjede koji su unutar navedenog okvira dobili darovnicom od kralja, nasljednim ugovorom ili ženidbenim vezama.

Prisutan je određeni broj jednostavnih grbova, samo s horizontalnim ili vertikalnim gredama, što naravno upućuje na njihovu starost kao npr. grb obitelji Berislavić Grabarski, Čeh, Iločki, obitelji iz roda Heder. Osim jednostavnih i starijih grbova, na grbovima u ovom radu mogu se uočiti utjecaji njemačke i mađarske heraldike, ali i hrvatske. Specifičnost hrvatske heraldike su likovi u štitu koji stoje na podnožju brda ili planine s tri vrha i to vidimo na grbovima obitelji Zapolja i Jakušić. Međutim češći su grbovi gdje likovi lebde u štitu. Od životinjskih likova koje pronalazimo na štitovima grbova najčešće su zastupljeni lavovi (Iločki, Giletić, Keglević, Dubovački) i orlovi (Deževići Cernički, Kaštelanović, Rozgonyi) dok su manje zastupljeni labud (Rozgonyi), vuk (Zapolja, Jakušić), svraka (Čupor), zmija (Gorjanski), a kod obitelji Treutel vjeverica je ukras kacige. Što se tiče biljnih likova prisutan je element grančice, deblo lipe s listovima i ljiljan. Kod grba obitelji Rozgonyi i Kaštelanović, labud odnosno orao drži grančicu u kljunu, lipa je prisutna kod obitelji Pakoš, ljiljan kod obitelji Giletić. Kod obitelji Giletić osim ljiljana nalaze se i dvije šestokrake zvijezde. Nebeski elementi poput zvijezde i polumjeseca nalaze se još na grbovima obitelji Jakušić i Dežević. Kod obitelji Dežević prisutna je i oklopna ruka koja drži strijelu što je karakteristični osmanski element hrvatske heraldici.

Najviše grbova poznato nam je preko pečata članova obitelji, s grbovnica poznati su grbovi obitelji Dežević Cernički iz 1525. godine te grb obitelji Gorjanski iz 1416. godine, a s kamenih nadgrobnih spomenika grb obitelji Korodi i Zapolja. Najstariji poznati grb je onaj iz

1285. godine, roda Héder, koji koriste obitelj Hédervári i obitelj Herceg Sečujski, dok je najmlađi onaj obitelji Jakušić iz 1607. godine. Najviše je prisutno grbova iz 15. i 16. stoljeća.

Što se tiče podrijetla obitelji koje su uvrštene u rad nema nekakvog pravila odnosno ne možemo reći da je prisutno više obitelji njemačkog, mađarskog ili hrvatskog podrijetla, što se vidi i po prisutnosti elemenata iz hrvatske, njemačke i mađarske heraldike. Ono što je najviše obilježilo ovaj prostor, što se može vidjeti i danas na suvremenim grbovima, je dolazak Osmanlija. Život srednjovjekovnog plemstva na području uz Savu postao je obrana ponajviše vlastitih posjeda i očuvanje vlastite obitelji i roda, ali i obrana kraljevstva. Kada se vidjelo da se Osmanlije ne može zaustaviti određeni članovi obitelji su prešli na stranu Osmanlija kako bi sačuvali svoje posjede i svoju obitelj, dok su ostali uglavnom otišli ili preko Drave i tamo nastavili sudjelovati u političko-društvenom životu odnosno oni koji su imali posjede na području Zagrebačke ili Varaždinske županije, otišli su tamo.

Gledajući popis obitelji koje su tijekom razdoblja od 13. do sredine 16. stoljeća držale posjede na području današnje Brodsko-posavske županije, možemo reći da su to uglavnom poznate, velike i moćne obitelji, čiji su članovi obnašali neke od najvažnijih i najmoćnijih svjetovnih ali i crkvenih dužnosti. Ne smijemo smetnuti s uma, da vjerojatno informacije o velikom broju manjih obitelji iz nižeg plemstva nisu došle do nas. Ali ipak postojanje većeg broja velikaških obitelji na ovom području izaziva dozu zaintrigiranosti.

Analizirajući suvremene grbove današnjih općina i županija, zaključeno je da na prostoru današnje Brodsko-posavske županije nema niti jedan grb koji je napravljen po uzoru na grb neke srednjovjekovne plemićke obitelji. Na grbovima općina spomenute županije prevladavaju uglavnom životinjski i biljni likovi koji su karakteristični za određeni kraj te po kojemu je mjesto i dobilo ime. Zatim zastupljeni su i likovi graničara koji su bili svakodnevica u razdoblju Vojne Krajine, a jedan grb je napravljen prema događajima iz 90-tih. Izdvajaju se grbovi dviju općina, općine Podckavlje i općine Rešetari. Ova potonja na svome grbu u gornjem dijelu štita ima krunu koja podsjeća na Ivana Zapolja, naime obitelj Zapolja je imala posjede upravo na područje ove općine. Općina Podckavlje u gornjem dijelu štita ima dvije ukrštene strijele, što nas podsjeća na grb Petra Berislavića koji je objavio Bojničić, ali kako je kasnije dokazano Petar nije bio član obitelji Berislavića Grabarskih. Grb općine Podckavlje je spomenut iz razloga što se u toj općini nalazilo srednjovjekovne sjedište spomenute obitelji, Grabarje. Iako se nigdje ne spominje da je grb napravljen po uzoru na obitelj Berislavića Grabarskih.

Izvan Brodsko-posavske županije nalazi se nekoliko suvremenih grbova gradova i jedne općine, za koje se može reći da su preuzeli grbove svojih srednjovjekovnih vlasnika. To

su grad Kutina, Ilok i općina Gorjani. Postoji još takvih suvremenih grbova, ali ovdje su istaknuti samo ona mjesta koja su u relativnoj blizini Brodsko-posavske županije. Grb grada Kutine baštini grb svojih srednjovjekovnih vlasnika obitelji Čupor, grad Ilok obitelji Iločkih, a općina Gorjani grb obitelji Gorjanski.

Iako hrvatska historiografija polako sve više vremena posvećuje pomoćnim povijesnim znanostima osobito heraldici, to zanimanje je uglavnom usmjereno na središnju ili primorsku Hrvatsku, a vrlo malo na Slavoniju. Slavonija je zbog svog geografskog smještaja uvijek bila više pod utjecajem kraljevske vlasti, što pokazuje i odvajanje triju županija pod upravu mačvanskih banova. Upravo zato se kao veliki nedostatak za autoricu ovog rada pokazalo nepoznavanje mađarskog jezika odnosno nedostatak mađarske literature na engleskom. Otežavajuća okolnost je bila i to što ne postoje slični radovi vezani za brodsko-posavsko područje, jedino knjiga Marije Karbić objedinjuje ono što je i ovaj rad trebao obuhvatiti, plemićka obitelj, posjedi, grb i prostor Brodsko-posavske županije. Zbog te otežavajuće okolnosti moralo se proći kroz velik broj bibliografskih jedinica.

Unatoč poteškoćama nastao je rad koji može poslužiti kao izvrstan početak za daljnja istraživanja vrlo širokog spektra, ne samo heraldike i grbova, nego i heraldičke baštine plemićkih obitelji, općenito plemićkih obitelji, posjedovnih odnosa, odnosa pojedinih obitelji s kraljevskom vlasti, genealogije i podrijetla obitelji.

7. Prilozi

Obitelj	Podrijetlo	Posjedi	Prvi poznati grb
Berislavić Grabarski	rod Borić	Grabarje, Owar, Kobaš, Šušnjevc, i, Slobodnica, Ravan, Dubočac, Jaruge, Wywar, Tomica, Petnja	Pečat Franje Berislavić iz 1504. godine
Dežević Cernički	rod Borić	Cernik, Prvča, Šumetlica Cernička, Okić, Ljupina, Giletinci, Šagovina Cernička, Podvrško, Vrbje	Grbovnica iz 1525. godine
Zapolja	/	Zapolje, Orubica, Brišćan, Kočanovce, Hvalkovce, Donje i Gornje Stinice, Gornji i Donji Slatinik, Sitarev Dol, Trutljevce, Satnicu, Čurovce, Priplatje, Slobodnicu, Kloštar, Kamensko	Nadgrobna ploča Mirka Zapolje iz 15. stoljeća
Batthyány	Kővágó-Örs	Bijela Stijena	Pečat Đure Batthyányja iz 1396. godine
Čeh	/	Tomica, Orljavac, Stari Grad, Paka, Nevna, Kamensko, Migalovci, Tekić, Ruševo, Slatinik, Bukovlje, Vrbova, Koprivna	Pečat Peta Čeha iz 1408. godine
Čupor Moslavački	rod De Monoszló	Nevna, Tomica, Dubovac, Orljava	Pečat bana Pavla iz 1412. godine
Dubovački	rod Csák	Dubovac, Gornja i Donja Vrbova	Pečat Ugrina uz 1304. godine
Giletić	/	Oriovac, Giletić (Kobaš), Stupnik, Giletinci	/
Gorjanski	rod Drusma	Drenovac, Drškovci, Novi Grad, Dubočac, Vrbova, Dubovac, Kostroman (Slav. Šamac i Kruševica), Rešetari	Grbovnica palatina Nikole Gorjanskog iz 1416. godine
Hédervári	rod Heder	Podvrško, Gornja i Donja Ljupina, Zagrebac, Donja i Gornja Koprivnica	Pečat Ivana iz 1285. godine
Hercezi Sečujski	rod Heder	Nevna, Orljavac, Tomica, Stari Grad, Ruševo, Poreč	Pečat Ivana iz 1285. godine
Iločki	/	Novi Grad, Dubočac, Vrbova	Pečati Nikole Konta iz 1359. godine
Jakušić	/	Ciglenik, Završje, Vrbova	Pečat Andrije Jakušić iz 1607. godine

Kaštelanović	/	Bijela Stijena, Prvča, Paka, Završje	Ne može se datirati.
Keglević	rod Prkalj	Bijela Stijena, Kaniža	Pečati 15./16. stoljeće
Korođski	rod Klet	Tomica, Orljava, Nevna, Korduševci, Andrijevi, Migalovci, Tekić	Nadgrobna ploča Filipa Korođi iz 1394. godine
Pakoš	rod Ratold	Stari Grad, orljavsko vlastelinstvo	Pečat biskupa Blasiusa iz 1525. i Hioba Pakoša iz 1568. godine
Rozgonyi	/	Drenovac, Orljavac, Stari Grad, Nevna, Tomica	Pečat Oswalda Rozgonyja iz 1460. godine
Svetački	rod Tibold	Završje, Bijela Stijena,	Pečat Mihaela de Zempche iz 1543. godine
Tamásy	rod Heder	Podvrško, Ljupina, Zagrebac Koprivnica	Pečat Ivana iz 1408. godine
Treutel	/	Nevna, Tomica (11 sela), Česnek, Borošćan, Stari Grad, zapadni dio Pake, Ruševo s zaseocima Ravan, Baćin Dol, Čašljevi, Zagrabovci, Ribnjak, Orljavica (13 sela)	Pečat Nikole Treutela iz 1404. godine

8. Popis slika

1. Slika 1. Grb obitelji Berislavić Grabarski
2. Slika 2. Grb obitelji Dežević Cernički
3. Slika 3. Grb obitelji Dežević Cernički (rekonstrukcija dr. sc. Hrvoja Kekez)
4. Slika 4. Grb obitelji Zapolja
5. Slika 5. Grb obitelji Batthyány
6. Slika 6. Grb obitelji Batthyány
7. Slika 7. Grb obitelji Čeh
8. Slika 8. Grb obitelji Čupor
9. Slika 9. Pečat Ugrina od roda Csák
10. Slika 10. Grb obitelji Dubovački odnosno roda Csák
11. Slika 11. Grb obitelji Giletić
12. Slika 12. Zaglavni kamen svoda kapele Majke Božje od Sedan žalosti u brinjskom plemićkom gradu s grbom Gorjanskih
13. Slika 13. Grb s grbovnice palatina Nikole Gorjanskog
14. Slika 14. Grb Radoslava Gorjanskog
15. Slika 15. Grb obitelji Gorjanski s grbovnice Nikole Gorjanskog
16. Slika 16. Grb obitelji Hédervári odnosno roda Héder
17. Slika 17. Grb obitelji Herceg Sečujski odnosno roda Héder
18. Slika 18. Grb obitelji Iločki s pečata Nikole Konta
19. Slika 19. Grb obitelji Iločki s pečata Lovre Iločkog
20. Slika 20. Grb obitelji Jakušić Vrbovski
21. Slika 21. Grb obitelji Kaštelanović
22. Slika 22. Grb obitelji Kaštelanović (rekonstrukcija Krešimira Kovačeca)
23. Slika 23. Grb obitelji Keglević
24. Slika 24. Grb obitelji Keglević u kamenu
25. Slika 25. Grb obitelji Korodi
26. Slika 26. Grb obitelji Korodi na nadgrobnoj ploči Filipa Korodi iz 1394. godine i rekonstrukcija grba s pretpostavljenim bojama (rekonstrukcija Sanje Vehabović)
27. Slika 27. Grb obitelji Pakoši
28. Slika 28. Grb obitelji Pakoši

- 29. Slika 29. Grb obitelji Pakoši
- 30. Slika 30. Grb obitelji Rozgonyi
- 31. Slika 31. Grb obitelji Rozgonyi s pečata Osvalda Rozgonyi
- 32. Slika 32. Grb obitelji Svetački
- 33. Slika 33. Grb obitelji Tamásy
- 34. Slika 34. Grb obitelji Treutel
- 35. Slika 35. Grb obitelji Zapolja
- 36. Slika 36. Grb grada Slavanskog Broda
- 37. Slika 37. Grb grada Nove Gradiške
- 38. Slika 38. Grb grada Kutine
- 39. Slika 39. Grb općine Gorjani
- 40. Slika 40. Grb grada Iloka

9. Popis priloga

1. Tablica 1.

10. Sažetak

Rad se bavi grbovima srednjovjekovnih plemićkih obitelji, koje su u razdoblju od 13. do prve polovice 16. stoljeća držale posjede na području današnje Brodsko-posavske županije. Obitelji, a time i grbovi, su podijeljeni na one čija su se sjedišta nalazila unutar današnje Brodsko-posavske županije i one čija su sjedišta bila izvan spomenutog područja. Naglasak je na grbovima i njihovoj heraldičkoj analizi. Drugi dio rada donosi kraću usporedbu suvremenih grbova gradova i općina, koji su djelomično kreirani po uzoru na srednjovjekovne grbove. U prilogima autorica donosi tablicu koja sintetizira plemićke obitelji, njihovo podrijetlo, posjede i najstariji poznati grb obitelji.

Ključne riječi: heraldika, grbovi, Brodsko-posavska županija, plemstvo, posjedi.

11. Summary

This graduate thesis deals with the coats of arms of the medieval noble families, who held estates in the period from 13th to the middle of the 16th century in the modern area of Brod-posavina County. Families and coats of arms are divided by the criteria if a family have had main estate in the before mentioned area or not. The emphasis of the thesis is on the coats of arms and their heraldic analysis. The second part of the thesis deals with contemporary coats of arms of cities and municipalities, partially derived from medieval coats of arms. In the addendum the author provides table that synthesizes noble families, their ancestry, estates and the oldest known coat of arms of the family.

Key words: heraldry, coat of army, Brod-Posavina County, nobility, estates.

12. Bibliografija

- Adamček, Josip.** „Požega i Požeška županija u srednjem vijeku“. U: *Požega 1227-1977*, Skupština općine Slavonska Požega – Odbor za proslavu 750-godišnjice grada Slavonske Požege, Slavonska Požega: 1977.: 111-120.
- Andrić, Stanko.** *Potonuli svijet. Rasprave o slavonskom i srijemskom srednjovjekovlju*. Hrvatski institut za povijest, Slavonski Brod: 2001.
- Andrić, Stanko.** „HÉDERVÁRY“. U *Hrvatski biografski leksikon*. Sv. V. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb: 2002, 474-476.
- Andrić, Stanko.** „HERCEG OD SZEKCSŐA“. U *Hrvatski biografski leksikon*. Sv. V. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb: 2002., 531-533.
- Andrić, Stanko.** „Novi prilozi istraživanju iločkog 'statuta' i srednjovjekovnog Iloka“. *Zbornik odsjeka povijesnih znanosti Zavoda za povijesno društvenih znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 21* (2003): 83-118.
- Andrić, Stanko.** „Srednjovjekovna plemićka obitelj Hercega Sečujskih“. U: *Godišnjak Ogranka Matice hrvatske Beli Manastir*, ur. Kristina Peternai, Beli Manastir: Ogranak Matice hrvatske Beli Manastir, 2004: 43-50.
- Andrić, Stanko.** „ILOČKI“. U *Hrvatski biografski leksikon*. Sv. VI. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb: 2005., 37-38.
- Andrić, Stanko.** „Područje Požeške županije u srednjem vijeku“. U: *Raukarov zbornik*. *Zbornik u čast Tomislava Raukara*, ur. Neven Budak, Zagreb: FF press, 2005.: 225-224.
- Andrić, Stanko.** „KAŠTELANOVIĆ“. U *Hrvatski biografski leksikon*. Sv. VII. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb: 2009., 149-152.
- Andrić, Stanko.** „KOROĐSKI“. U *Hrvatski biografski leksikon*. Sv. VII. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb: 2009., 632-635.
- Andrić, Stanko.** „Podgorje Papuka i Krndije u srednjem vijeku: prilozi za lokalnu povijest“. *Scrinia slavonica 9* (2009): 57-98.
- Atlagić, Marko.** *Grbovi plemstva u Slavoniji: 1700-1918*. „Zrinski“ povijesno društvo,

- Čakovec, Pakrac, Daruvar, Grubišno Polje: 1982.
- Bojničić, Ivan.** *Grbovnica Kraljevine Slavonije*. Tiskara i litografija C. Albrechta, Zagreb: 1896.
- Bojničić, Ivan.** „Izvorne plemićke diplome u Kralj. zem. arhivu“, *Vjesnik Kr. Hrvatsko-Slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arkiva* 3 (1901): 153-156.
- Bojničić, Ivan.** „Najstarije hrvatske grbovnice“, *Vjesnik Kr. Hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arkiva* 10 (1908): 41-62.
- Bojničić, Ivan.** *Der Adel von Kroatien und Slavonien*. Golden Marketing, Zagreb: 1995.
- Bosendorfer, Josip.** *Crtice iz slavonske povijesti*. Slavonska naklada Privlačica, Vinkovci: 1994.
- Brajković, Vlasta.** *Grbovi, grbovnice, rodoslovlja: Katalog zbirke grbova, grbovnica i rodoslovlja*. Hrvatski povijesni muzej, Zagreb: 1995.
- Buturac, Josip.** „Naselja Požeštine u kasnom srednjem vijeku“. *Vjesnik Historijskog arhiva Slavonska Požega i Muzeja Požeške kotline I* (1963): 9-26.
- Buturac, Josip.** „Plemićke obitelji i njihovi posjedi ili gospoštije u požeškom kraju od XIII-XVI. stoljeća“. *Požeški zbornik* 5 (1984): 13-28.
- Buturac, Josip.** *Pisani spomenici Požege i okolice 1210-1536*. Naklada Slap, Jastrebarsko: 1995.
- Čoralić, Lovorka.** „GILÉTFFY, Nikola“. U *Hrvatski biografski leksikon. Sv. IV*. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb: 1998., 680.
- Degmandžić, Ivica.** „Požega i okolica. Studije o razvoju naselja.“ U: *Požega 1227-1977*, ur. Ive Mažuran, 99-110. Skupština općine Slavonska Požega – Odbor za proslavu 750.godišnjice grada Slavonske Požege, Slavonska Požega 1977.
- Duišin, Viktor Antun (ur.)** *Glasnik heraldike: grboslovlja, rodoslovlja, životopisa i pečatoslovlja*. Godište I. Konsorcij „Heraldičkog Zavoda“, Zagreb: 1937.
- Duišin, Viktor Antun (ur.)**. *Glasnik heraldike: grboslovlja, rodoslovlja, životopisa i pečatoslovlja*. Godište II. Konsorcij „Heraldičkog Zavoda“, Zagreb: 1938.
- Duišin, Viktor Antun (suradnja: Aleksandar Kulmer, Milan Praunspergera, Alfred**

Makanac, Ivan Dominis i Bartol Zmajić). *Heraldički zbornik. Zbornik plemstva u Hrvatskoj, Slavoniji, Dalmaciji, Bosni i Hercegovini, Dubrovniku, Kotoru i Vojvodini.* Knjiga I. (A-H), Vlastita naklada, Zagreb: 1938.

Duišin, Viktor Antun (suradnja: Aleksandar Kulmer, Milan Praunsperger, Alfred Makanac, Ivan Dominis i Bartol Zmajić). *Heraldički zbornik. Zbornik plemstva u Hrvatskoj, Slavoniji, Dalmaciji, Bosni i Hercegovini, Dubrovniku, Kotoru i Vojvodini.* Knjiga II. (I-J), Vlastita naklada, Zagreb: 1939.

Galović, Tomislav; Filipović, Emir. „Prilog bibliografiji radova o heraldici (s posebnim osvrtom na Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu)“. *Arhivski vjesnik* 51 (2008): 161-226.

Galović, Tomislav. „Hrvatska heraldička periodika: Vitezović i glasnik heraldike“. *Arhivski vjesnik* 52 (2009): 81-127.

Goldstein, Ivo. „Županije u ranom srednjem vijeku u Hrvatskoj“. U Goldstein, Ivo i dr. (ur.) *Hrvatske županije kroz stoljeća.* Školska knjiga, Zagreb: 1996., 21-38.

Gračanin, Hrvoje. *Južna Panonija u kasnoj antici i ranom srednjovjekovlju: od konca 4. do konca 11. stoljeća.* Plejada, Zagreb: 2011.

Grakalić, Marijan. *Hrvatski grb : (grbovi hrvatskih zemalja).* Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb: 1990.

Grgin, Borislav. „Županije u razvijenom i kasnom srednjem vijeku“. U Goldstein, Ivo i dr. (ur.) *Hrvatske županije kroz stoljeća.* Školska knjiga, Zagreb: 1996., 21-38.

Grgin, Borislav. „Hrvatska historiografija o Požegi i Požeškoj županiji u razvijenom i kasnom srednjem vijeku“. *Scrinia Slavonica* 8 (2008): 113-132.

Grgin, Borislav. „Plemićki rod Deževića Cerničkih u kasnome srednjem vijeku“. *Radovi Zavoda za znanstveni i umjetnički u Požegi* 1 (2012): 107-130.

Hrvatski biografski leksikon. Sv. I. 1983. Ur. Nikica Kolumbović. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod.

Hrvatski biografski leksikon. Sv. II. 1989. Ur. Aleksandar Stipčević. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod „Miroslav Krleža“.

Hrvatski biografski leksikon. Sv. III. 1993. Ur. Trpimir Macan. Zagreb: Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“.

Hrvatski biografski leksikon. Sv. IV. 1998. Ur. Trpimir Macan. Zagreb: Leksikografski zavod
„Miroslav Krleža“.

Hrvatski biografski leksikon. Sv. V. 2002. Ur. Trpimir Macan. Zagreb: Leksikografski zavod
„Miroslav Krleža“.

Hrvatski biografski leksikon. Sv. VI. 2005. Ur. Trpimir Macan. Zagreb: Leksikografski zavod
„Miroslav Krleža“.

Hrvatski biografski leksikon. Sv. VII. 2009. Ur. Trpimir Macan. Zagreb: Leksikografski zavod
„Miroslav Krleža“.

Ivanušec, Ratko. *Neke srednjovjekovne utvrde Brodske-posavske županije: (Petnja, Šagovina
Bijela stijena, ivanovačka utvrda Sv. Ivan Trnava-Gornji Bogičevci, kaštel Cernik,
kaštel Cernik, kaštel Podvrško).* Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Zagreb:
2013.

Jelaš, Danijel. „Gradovi Požeške, Vukovske i Srijemske županije u srednjem vijeku“. Mag
rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2011.

Jelić, Ivan (ur.). „Podaci o grbu grada Broda u dokumentaciji Muzeja Brodskog Posavlja“. *Godišnjak Muzeja Brodskog Posavlja* 8 (1994): 32-39.

Jerković, Marko. „Plemstvo Križevačke županije u srednjem vijeku – uvod u problematiku i
Historiografski pregled“. *Povijesni prilozi* 34 (2008): 45-69.

Jurković, Ivan. *The Fate of the Croatian Noble Families in the Face of Ottoman Advance.*
Doktorska disertacija, Department of Medieval Studies, Central European University:
2004.

Karbić, Damir. „Hrvatski plemićki rod i običajno pravo: pokušaj analize“. *Zbornik Odsjeka
za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije
znanosti i umjetnosti* 16 (1998): 73-117.

Karbić, Damir. „Plemstvo – definicije, vrste, uloga.“ *Povijesni prilozi* 25 (2006): 11-21

Karbić, Marija; Karbić Damir. „Pregled literature o plemstvu na području Slavonije,
Srijema i Baranje tijekom srednjeg vijeka.“ *Scrinia Slavonica, Godišnjak Podružnice
za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest* 1 (2001): 377-
387.

- Karbić, Marija.** „Plemići rodovi njemačkog podrijetla u Požeškoj županiji tijekom srednjeg vijeka“. *Godišnjak njemačke narodnosne zajednice 10* (2003): 67-76.
- Karbić, Marija.** „Hrvatsko plemstvo u borbi protiv Osmanlija. Primjer obitelji Berislavića iz Grabarskih iz Slavonije“. *Povijesni prilozi 25* (2007): 71-85.
- Karbić, Marija.** „Plemićki rodovi i velikaši slavonskog srednjovjekovlja“. U Biškupić, Božo; Kusin, Vesna; Šulc Branka (ur.). *Slavonija, Baranja i Srijem: vrela europske civilizacije*, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske; Galerija Klovičevidvori, Zagreb: 2009., 246-257.
- Karbić, Marija.** „Dioba posjeda i plemićki rod: primjeri iz Slavonije“. *Scrinia Slavonica 10* (2010): 70-86.
- Karbić, Marija.** *Plemićki rod Borića bana*. Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod: 2013.
- Kekez, Hrvoje.** *Grbovi gradova u Republici Hrvatskoj*. Mozaik, Zagreb: 2009.
- Kekez, Hrvoje.** „Grbovnice i grbovi plemstva zelinskog kraja“. U *Sveti Ivan Zelina – Povijest i kultura*. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb – Sveti Ivan Zelina: 2010., 99-154.
- Klaić, Vjekoslav.** *Plemići Svetački ili nobiles de Zempche*. Tisak dioničke tiskare, Zagreb: 1913.
- Klemenčić, Mladen.** „Promjene upravno-teritorijalnog ustroja Hrvatske 1918.-1992.“ U Goldstein, Ivo i dr. (ur.), *Hrvatske županije kroz stoljeća*. Školska knjiga, Zagreb: 1996., 123-148.
- Laszowski, Emilij (ur.). 1903.-4.** *Vitezović – mjesečnik za genealogiju, biografiju, heraldiku i sfragistiku*. Godište I. Zagreb: Tiskara C. Albrecht (J. Wittasek).
- Laszowski, Emilij (ur.). 1905.** *Vitezović – mjesečnik za genealogiju, biografiju, heraldiku i sfragistiku*. Godište II. Zagreb: Tiskara C. Albrecht (J. Wittasek).
- Laszowski, Emilij.** „Porijetlo plemića od Koroga (Kolodvara)“. *Hrvatski list br. 107, god. IV.* 1923.
- Lovrić, Antun; Berdica, Josip.** „Župa Ratkov Potok (1334.-1694.) – Župa Siče – Dubočac (1696.-1777.)“. *Radovi Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Požegi 1* (2012): 95-106.

- Maček, Pavao; Jurković, Ivan.** *Rodoslov plemića i baruna Kaštelanovića od Svetog Duha: (od 14. do 17. stoljeća)*. Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje. Slavonski Brod: 2009.
- Majnarić, Ivan.** „Izvori za povijest plemstva“. *Povijesni prilozi* 31 (2006): 23-37.
- Majnarić, Ivan; Katušić, Maja.** „KEGLEVIĆ“. U *Hrvatski biografski leksikon. Sv. VII.* Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb: 2009., 227-231.
- Marković, Mirko.** *Brod: kulturno-povijesna monografija*. Matica hrvatska, Ogranak Slavonski Brod: 1994.
- Marković, Mirko.** *Slavonija: povijest naselja i podrijetlo stanovništva*. Golden marketing, Zagreb: 2002.
- Matković, Marina.** „Kasnosrednjovjekovne utvrde novogradiškog kraja“. Diplomski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2013.
- Mažuran, Ive.** „Plemićke diplome u muzejima Slavonije. Prilog našoj heraldici“. *Vjesnik Muzeja Požeške kotline II-III* (1979), Slavenska Požega: 143-178.
- Mažuran, Ive.** *Povijesni izvori Slavonije, Baranje i Srijema*. Državni arhiv. Osijek: 2002.
- Mesić, Matija.** *Pleme Berislavića*. (pretisak) Matica hrvatska Ogranak Slavonski Brod, Slavonski Brod: 2000.
- Moačanin, Nenad.** „Upravna podjela hrvatskih zemalja u sklopu Osmanlijskog Carstva“. U Goldstein, Ivo i dr. (ur.), *Hrvatske županije kroz stoljeća*. Školska knjiga, Zagreb: 1996., 39-47.
- Moačanin, Nenad.** *Požega i Požeština u sklopu Osmanlijskog carstva (1537.-1691.)*. Naklada Slap, Jastrebarsko: 2003.
- Molnar, Branka.** *Arma: grbovi iz fundusa Državnog arhiva u Zagrebu*. Zagrebačko arhivističko društvo, Zagreb: 2003.
- Molnar, Branka.** *Vodič kroz fondove i zbirke Državnog arhiva u Zagrebu*. Sv. 1-2. Državni arhiv, Zagreb: 2008.
- Nemeth, Krešimir; Radauš, Tatjana.** „ČUPOR“. U *Hrvatski biografski leksikon. Sv. III.* Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb: 1993., 133-135.
- Nikolić Jakus, Zrinka.** „Obitelj Čupor Moslavački“. *Radovi Zavoda za znanstveno-*

- istraživački i umjetnički rad u Bjelovaru 4* (2011): 269-300.
- Pálosfalvi, Tamás.** *The Noble Elite in the County of Körös (Križevci) 1400 – 1526.*
Doktorska disertacija, Department of Medieval Studies, Central European University:
2012.
- Pandžić, Miljenko.** „Povijesni i suvremeni grb Slavenskog Broda: kratki povijesni pregled“. *Godišnjak Muzeja Brodskog Posavlja* 8 (1994): 29-31.
- Pavličević, Dragutin.** „Županije u Hrvatskoj i Slavoniji u prijelaznom razdoblju od 1848.-1881.“ U Goldstein, Ivo i dr. (ur.), *Hrvatske županije kroz stoljeća*. Školska knjiga, Zagreb: 1996., 71-98.
- Pavličić, Mirela.** „Prikaz srednjovjekovnih pečnjaka s lokaliteta benediktinske opatije Sv. Mihovila na Rudini“. *Radovi Zavoda za znanstveni i umjetnički rad u Požegi I* (2012): 231-246.
- Peić Čaldarević, Dubravka.** „Grbovi hrvatskog plemstva – činjenice kulturnog nasljeđa i čimbenici identiteta.“ *Povijesni prilozi* 31 (2006): 87-100.
- Perković, Antonio.** „Heraldička baština prostora današnje Sisačko-moslavačke županije“. Diplomski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2013.
- Potrebica, Filip.** „Županije u Hrvatskoj i Slavoniji u 18. i prvoj polovici 19. stoljeća“. U Goldstein, Ivo i dr. (ur.), *Hrvatske županije kroz stoljeća*. Školska knjiga, Zagreb: 1996., 49-70.
- Radauš, Tatjana.** „ČEH“. U *Hrvatski biografski leksikon. Sv. III.* Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb: 1993., 37-38.
- Radauš, Tatjana.** „GREBENSKI“. U *Hrvatski biografski leksikon. Sv. V.* Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb: 2002., 156-158.
- Radić, Mladen.** „Prilozi rasvjetljavanju heraldičke ostavštine Iločkih knezova 15. i 16. stoljeća“. *OZ* 29 (2009): 135-159.
- Radić, Mladen.** *Povijest velikaškog roda Iločkih u svijetlu arheoloških istraživanja s osobitim osvrtom na Ružicu-grad i Ilok.* Doktorski rad, Zagreb: 2014.
- Raukar, Tomislav.** *Hrvatsko srednjovjekovlje: prostor, ljudi, ideje.* Školska knjiga, Zagreb: 1977.

- Regan, Krešimir.** „Gorjani – srednjovjekovno sjelo plemićke obitelji Gorjanski“. *Scrinia slavonica* 6 (2006): 127-159.
- Rupert, Kristina.** „Topografija Požeške županije do 1526. godine“. Diplomski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2013.
- Sedlák, Peter.** „Jakušići – plemići slavonskog porijekla u povijesti Slovačke“. *Scrinia slavonica* 7 (2007): 88-106.
- Sekulić, Ante. Radauš, Tatjana.** „CSÁK“. U *Hrvatski biografski leksikon. Sv. II.* Jugoslavenski leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb: 1989., 749-750.
- Slukan-Altić, Mirela.** „Kartografski izvori za povijest upravno-teritorijalnog ustroja hrvatskih zemalja“. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 51 (2001): 645-672.
- Slukan-Altić, Mirela.** „Kartografski izvori za povijest upravno-teritorijalnog ustroja istočne Hrvatske“. *Glasnik arhiva Slavonije i Baranje* 6 (2001): 233-250.
- Stipišić, Jakov.** *Pomoćne povijesne znanosti u teoriji i praksi: latinska paleografija, opća diplomatika, kronologija, rječnik kratica.* (2. dopunjeno izdanje). Školska knjiga, Zagreb: 1985.
- Šisler, Slavko.** *Gradovi i općine Republike Hrvatske.* Svezak 1., Svezak 2. Mato Lovrak, Zagreb: 2004.-2007.
- Švab, Mladen.** „ALŠANSKI“. U *Hrvatski biografski leksikon. Sv. I.* Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb: 1983., 93-94.
- Švab, Mladen.** „GORJANSKI“. U *Hrvatski biografski leksikon. Sv. V.* Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, Zagreb: 2002., 60-62.
- Štefanec, Nataša.** *Država ili ne. Ustroj Vojne Krajine 1578. godine i hrvatsko-slavonski staleži u regionalnoj obrani i politici.* Srednja Europa, Zagreb: 2011.
- Vučevac Bajt, Vesna; Gregurić Gračner, Gordana.** „Životinje kao heraldički elementi u grbovima plemstva u Slavoniji od 1700.-1918.“ *Povijesni prilozi* 21 (2002): 161-170.
- Zirdum, Andrija.** *Počeci naselja i stanovništvo broskog i gradiškog kraja: 1698.-1991.* Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod: 2001.
- Zmajić, Bartol.** *Heraldika, sfragistika, genealogija, veksikologija, rječnik heraldičkog*

nazivlja. Golden Marketing, Zagreb: 1996.

Web-stranice:

Hrvatska enciklopedija Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža, „ZAPOLJA“, posjećeno 20.3.2015.

<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=66874>

The flags & arms of the modern era, Slika grba grada Slavanskog Broda, posjećeno 15.5.2015.

<http://zeljko-heimer-fame.from.hr/hrvat/hr-sb1.html#hr-sb-sb>

The flags & arms of the modern era, Slika grba grada Nove Gradiške, posjećeno 15.5.2015.

<http://zeljko-heimer-fame.from.hr/hrvat/hr-sb1.html#hr-sb-ng>

The flags & arms of the modern era, Slika grba grada Kutine, posjećeno 15.5.2015.

<http://zeljko-heimer-fame.from.hr/hrvat/hr-sk1.html#hr-sk-kt>

The flags & arms of the modern era, Slika grba općine Gorjani, posjećeno 15.5.2015.

<http://zeljko-heimer-fame.from.hr/hrvat/hr-os2.html#hr-os-go>

The flags & arms of the modern era, Slika grba grada Iloka, posjećeno 15.5.2015.

<http://zeljko-heimer-fame.from.hr/hrvat/hr-vu1.html>